

Staré a památné stromy severní části chráněné krajinné oblasti Třeboňsko

Veteran trees of the northern part of the Třeboňsko Protected Landscape Area

Jindřich Prach¹⁾

Abstract: Veteran trees are an aesthetic natural monuments and witnesses of landscape history as well as an environment for several endangered species. Selected trees are protected by law in the category “Památný strom” (Nr. 114/1992 Sb.). The following list of veteran trees in the northern part of the Třeboňsko Protected Landscape Area contains 160 trees including their geographical position, measured trunk girth usually at height 130 cm from the ground, basic description of each tree and selected photos. Even though all trees protected as “Památný strom” are included, the core of the following list contains documentation of other trees with dimensions comparable to trees protected in other parts of the Czech Republic. The field research performed since 2004 confirmed that the region is one of the richest in the Czech Republic as regards the number of old veteran trees – one hundred trees of over 4.5 m in girth with 15 largest oak trees reaching around 6 m or more. The largest oak tree in the south Bohemia with trunk girth 8.5 m is also located in the study area. Aims of this study are: (1) to provide data about the trees (for unprotected trees unpublished until now) and therefore allow comparison of tree dimensions with those from other regions (2) to establish a basis for more effective protection of the trees (3) to record characteristics of the trees using comparable methods and to enable future investigation of possible temporal changes and hopefully also to provide some assessment of the trees’ age and future perspectives.

Key words: Nežárka, old trees, *Quercus robur*, tree protection, Třeboňsko PLA, veteran trees.

Abstrakt: Staré stromy jsou významným estetickým přírodním tvůrcem, památkou na minulost krajiny a životním prostředím mnohdy vzácných organismů. Vybrané stromy bývají vyhlášovány podle zákona č. 114/1992 Sb. v kategorii památný strom. Předkládaný soupis stromů v severní části CHKO Třeboňsko obsahuje 160 jednotlivých stromů s uvedenou přesnou polohou, změřeným obvodem kmene, stručným popisem a vybranou fotodokumentací. Vedle všech památných stromů jsou zahrnuty zejména další mohutné stromy, které svými parametry odpovídají stromům v jiných částech republiky chráněným jako památné. Terénními průzkumy a měřeními, které bylo prováděno od roku 2004, se potvrdilo, že oblast patří počtem mohutných stromů k nejbohatším v rámci České republiky. Najdeme zde 100 stromů s obvodem kmene převyšujících 4,5 m, 15 dubů zde dosahuje obvodu kmene okolo 6 m a více a roste zde vůbec nejmohutnější dub jižních Čech s obvodem kmene 8,5 m. Z toho ale jen 16 jednotlivých stromů a alej osmi lip je oficiálně vyhlášena jako památný strom, a tak podchycena v dostupných seznamech ochrany přírody. Cíle předkládaného soupisu jsou, vedle základní regionálně vlastivědné dokumentace, následující: (1) přinést údaje pro srovnání mohutnosti (obvodu kmene) stromů navzájem a s jinými regiony, protože údaje zejména o stromech nevyhlášených za památné nebyly dosud nikde publikovány, (2) poskytnout tím podklady pro účinnější ochranu stromů, (3) podchytit stav stromů jednotnou metodikou a umožnit tak hodnocení trendů vývoje a změn, případně odhadování stáří a vitality daných jedinců při podobných výzkumech v budoucnosti.

Klíčová slova: dub letní, Nežárka, ochrana dřevin, památné stromy, staré stromy, Třeboňsko, významné stromy.

¹⁾ Centrum pro teoretická studia, Univerzita Karlova, Jilská 1, CZ – 110 00 Praha 1;
Katedra botaniky, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Benátská 2, CZ – 128 01 Praha 2,
e-mail: jindraprach@gmail.com

Úvod

Památný strom je takový strom, který nad ostatní vyniká svým věkem nebo mohutností, případně svým umístěním v krajině nebo vazbou na historickou událost. Znalost a evidence takovýchto stromů je pak nejen regionální vlastivědou, ale hlavně základem k jejich účinné ochraně, potažmo popularizaci ochrany přírody a krajiny obecně. Také zákon o ochraně přírody a krajiny (č. 114/1992 Sb.) vymezuje kategorii památný strom jako součást systému ochrany přírody a krajiny České republiky.

Většina dosavadní literatury, zejména ochrannářské a turistické, se věnuje jen stromům chráněným jako památné. Rozložení a charakteristika stromů chráněných v kategorii památný strom je po České republice nerovnoměrné. Tato nerovnoměrnost zatím ne vždy koresponduje s reálným výskytem mohutných starých stromů v dané krajině a často spíše odráží úroveň poznání dané oblasti či entuziasmus pracovníku ochrany přírody na příslušném území. V jižních Čechách konkrétně uveďme např. relativně velký počet chráněných stromů někdy i relativně menších rozměrů v územní působnosti Magistrátu města České Budějovice (Gergel 2004) kontrastující se situací na severnějším Hlubocku a Vodňansku, kde se tématu dosud nikdo soustavně nevěnoval a kde najdeme četné ochranou přírody a dosavadní literaturou nepodchycené mohutné stromy (např. okolo zámku Ohrada nebo u Libějovic). Podobně v Pošumaví, zejména prachatickém, bylo mnoho významných stromů i ve volné krajině podchyceno už kolem přelomu 80. a 90. let a jsou dnes chráněné jako památné, kdežto v obdobné podhorské krajině České Kanady nebo Novohradských hor (zejména v jejich podhůří okolo Nových Hradů) je zjevně dle namátkových terénních průzkumů významných stromů nemálo, ale zatím systematicky nezpracovaných. Relativně malý počet chráněných stromů (Kyzlík 2006) potom zdaleka nepokrývá reálné bohatství starých stromů v dané krajině.

Třeboňsko, včetně zde popisované jeho severní části, je v tomto kontextu specifickou oblastí. Stromů chráněných jako památné je zde, oproti zbytku České republiky, relativně hodně a opravdu většina nejmohutnějších stromů v oblasti a zároveň relativně perspektivních mezi nimi je. Ale vzhledem ke specifické historii krajiny Třeboňska se zde reálně vyskytuje starých, mohutných a význačných stromů mnohem více. Zůstávalo zde stále mnoho nepodchycených, nepublikovaných a veřejnosti neznámých stromů, které by svojí mohutností v celorepublikovém kontextu zasluhovaly evidenci a ochranu a s tím spojenou popularizaci pro návštěvníky např. zanesením do turistických map.

Historické soupisy stromů z první poloviny 20. století z pojednávání oblasti neznáme. Nebyly nalezeny ani při podrobném studiu archivu Svazu českých spolků okrašlovacích (uloženém v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR v Praze Kobylisích), kde jsou shromážděny různé materiály, které často vyústily v soupisy stromů publikované v časopise Krása našeho domova. Zjevně šlo svým způsobem o hluchou oblast mezi územím zpracovávaným J. Ambrožem, který publikoval soupis z okolí Třeboně (Ambrož 1926), a stejně tak už mimo působnost A. Hnízda na Táborsku (cf. Klíma 2011). Nějaká ochrannářská aktivita ve druhé nebo třetí čtvrtině 20. století je ale pravděpodobná, byť nebyla spojená s písemnou evidencí, nebo se tato případná evidence nezachovala. Lze tak usuzovat ze skutečnosti, že na některých stromech stále najdeme staré smaltované štítky „strom chráněný st. lesní správou a st. památ. úřadem“ (u Hatína – obr. 1, u Ponědrážky). Tyto stromy byly při mém terénním průzkumu nalezeny nově a nefigurují v žádných známých a zde citovaných starších materiálech.

Hlavní vlna průzkumu a evidence starých stromů v zájmové oblasti nastala koncem 70. a zejména během 80. let. 20. století. Výsledkem průzkumů, především J. Hlásk a dalších, jsou karty vyplněné okresním konzervátorem ochrany přírody J. Nechvátalem (Kolektiv 1977–1989). Tyto karty byly základním podkladem i pro předkládaný průzkum. K některým stromům se dochovaly fotografie v podobě černobílých negativů formátu 6×6 cm, uložených v archivu Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, regionálním pracovišti v Českých Budějovicích, a z nich zhotovených kontaktních

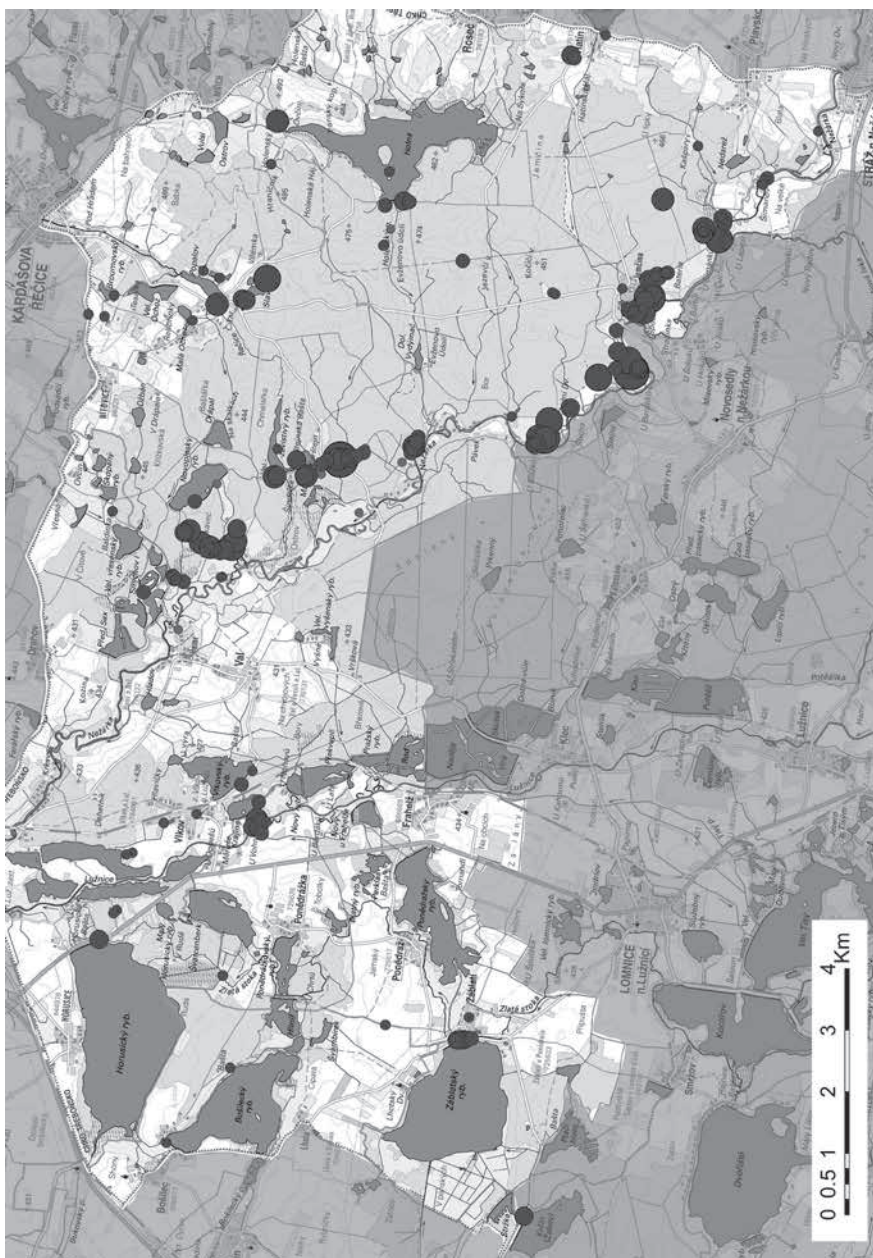

Obr. 1 – Historický štítek na některých z popsaných starých stromů, které dnes nejsou chráněné jako památné a dosud nebyly podchyceny v dostupných seznamech (lípa v poli sz. u Hatína) (foto J. Prach 2006).

Fig. 1 – Historical sign on some of the veteran trees now not protected as “památný strom” which actually does not figure in any historical ancient tree list (lime tree northwest of village Hatín) (photo by J. Prach 2006).

fotografií vlepených do zmíněných evidenčních karet. Na základě tohoto materiálu byly vybrány stromy vyhlášené vyhláškou ONV Jindřichův Hradec ze dne 10. 12. 1987 za chráněné (dnes památné stromy). Tento stav víceméně trvá do dnes, následné změny byly jen v jednotlivostech. Jedná se o stromy, které se dostaly do databází ochrany přírody, do turistických map a souhrnné literatury (Reš 1998, Albrecht et al. 2003). Jejich revize a zejména dohledávání dalších byla prováděna v letech 2004–2006 v rámci středoškolské odborné činnosti (Prach 2006). Následně byly nejatraktivnější stromy, se zřetelem k jejich dostupnosti pro turisty, vybrány do popularizačního turistického průvodce po starých a památných stromech (Bartuška et al. 2008) a do postupně obměňované webové prezentace (<http://stromy.trebonsko.org>, <http://www.stromytrebonska.cz>). Dosud uveřejněné práce ale byly nesystematické výběry z mnoha stromů a jejich dokumentace značně mezernatá.

Tento příspěvek je prvním pokusem o kompletní soupis (byť spíše jen stručný seznam) a pokusem o zhodnocení památných a jiných starých stromů daných parametrů v severní části CHKO Třeboňsko (jinak údajů a fotodokumentace k jednotlivým stromům je u autora archivováno více). Rozsáhlá dokumentace stromů ve zbylé části CHKO Třeboňsko zatím souhrnně publikována nebyla. Obdobný kompletní soupis stromů v okolí Třeboně a v jižní části CHKO Třeboňsko je plánován do dalších let.

Obr. 2 – Mapa severního Třeboňska s vyznačením lokalit pojednávaných významných a památných stromů. Velikost šedého kruhu naznačuje mohutnost stromu (obvod kmene).
Fig. 2 – Map of northern part of the Třeboňsko PLA with localities of mentioned veteran trees. Diameter of the grey circle indicates the girth of the tree.

Metodika

Vymezení oblasti

V tomto příspěvku uvádím soupis významných stromů ze severní části Třeboňska, vymezené hranicí CHKO Třeboňsko a z jihu obcemi Záblatí, Frahelž a tokem Nežárky. Jde o katastry obcí Horusice, Bošilec, Lhota u Dynína, Záblatí u Ponědraže, Mazelov, Ponědrážka, Vlkov, Val u Veselí nad Lužnicí, Hamr nad Nežárkou, Drahov, Nítovice, Kardašova Řečice, Ratiboř u Jindřichova Hradce, Hatín, Plavsko a Stráž nad Nežárkou (obr. 2).

Vyhledávání stromů v terénu a kritéria pro jejich výběr

Nejprve byly v letech 2004–2006 systematicky navštíveny všechny lokality, na kterých byly stromy chráněné v kategorii památný strom (v textu označeny číslem, pod kterým jsou evidovány v Ústředním seznamu ochrany přírody vedeném Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR – kód ÚSOP) a lokality kde byly významné stromy udávány ve starších materiálech (Kolektiv 1977–1989, Frolík *nedat.*). Touto revizí a zkušenostmi se stromy z jiných regionů bylo možné si „nakalibrovat“ kritéria, podle kterých bylo posuzováno, zda strom bude dokumentován a zařazen do soupisu. Poté byla postupně a cíleně prozkoumávána místa, kde byl očekáván výskyt starých stromů, jako hráze rybníků, niva Nežárky apod. Průzkum tedy nelze označit za zcela systematický a úplný, zejména v lesních porostech lze stále náhodně narazit na dříve nepodchycené mohutné stromy, ale celkově bylo území průzkumem pokryto poměrně hustě.

Zahrnuty byly duby a lípy o obvodu kmene nad 4,5 m (v celostátním kontextu se jeví jako vhodný hraniční obvod pro duby a lípy, které je záhodné podchytit a evidovat 4 m; vzhledem k velkému množství dubů okolo tohoto hraničního obvodu ve stanoveném regionu byl striktní hraniční obvod stanoven na 4,5 m a duby okolo 4 m obvodu byly zahrnuty výběrově). Ostatní dřevin byly posuzovány individuálně podle druhu a mohutnosti kmene a v případě mimořádného krajinnotvorného nebo historického významu byly zahrnuty i stromy se slabším kmenem. Vymezení je tedy do jisté míry subjektivní, na základě znalosti, jaké stromy bývají v kategorii památný strom chráněny v celorepublikovém měřítku.

Vícekmenný a srostlice více stromů byly také posuzovány jednotlivě a zahrnuty do soupisu jen pokud jejich jednotlivé kmenné dosahují mohutnosti jinde chráněných stromů, nebo jsou významné jinak.

Terénní měření a dokumentace s odůvodněním specifík proti běžné praxi

Jedna ze základních charakteristik stromu, která nejlépe vypovídá o jeho mohutnosti a umožňuje porovnání stromů mezi sebou, je obvod kmene. Praxe ukazuje, že nekriticky přebíraná standardní metodika – měření v prsní výšce 130 cm (např. Reš 1998) nestačí. U stromů ve svahu nebo nepravidelně rostlých, boulovatých apod. vznikají problematické, nereprezentativní a neporovnatelné údaje, což dokazuje skutečnost, že často byly zjištěny výrazně menší obvody, než byly u týchž stromů udávány v 80. letech (Kolektiv 1977–1989). Nesrovnalosti patrně způsobilo to, že dříve byly duby v prudkých svazích hrází měřeny podle svahu, nikoli kolmo k ose kmene a nebylo podrobněji zaznamenáváno, v jaké výšce se měřilo. Je škoda, že až na několik výjimek pravidelně a v rovině rostoucích stromů, nelze historická a převzatá data o obvodu kmene využívat k hodnocení, který strom o kolik přirostl a tím odhadovat jeho vitalitu a stáří.

Z tohoto důvodu je v této práci používána mírně doplněná metodika vycházející z dlouholeté praxe J. Michálka: obvod je měřen ve výšce 130 cm od paty kmene stromu, u stromů ve svahu shora (ze strany přivrácené ke svahu). Toto je v souladu s dřívějšími metodikami (např. Reš 1998).

Měřit je třeba vždy kolmo k ose kmene, tedy většinou vodorovně nebo je-li strom nakloněný, tak mírně šikmo. Tedy zásadně nevést pásmo podle svahu (i když ze směru po svahu měřit několik metrů nad terénem bývá obtížné). U stromů, jejichž kmen se směrem nahoru rozšiřuje např. do nízkého větvení nebo vlivem různých zduření a boulí, je měřeno v nejužším místě kmene. Uveden je pak za daných metodických podmínek nejmenší možný měřitelný obvod kmene do výšky 130 cm. Spolu s obvodem kmene je uvedeno rozmezí, v jaké nejmenší a největší výšce (tedy shora a zdola) nad aktuálním terénem byl obvod kmene měřen – toto jsou dvě čísla v centimetrech uváděná v následujícím soupisu za číslem udávajícím obvod. Pokud byla ve výjimečných případech báze stromu zjevně druhotně zasypana, je měřen nejmenší možný obvod do výšky 130 cm od odhadované původní paty kmene a rozmezí výšek je uvedeno od současného povrchu terénu. Popsaný metodický postup měření lze důrazně doporučit k používání při měření starých stromů vždy, mají-li mít údaje vypovídací hodnotu a mají-li být případně s časovým odstupem reprodukovatelné.

Některé metodiky zabývající se hodnocením a i měřením stromů jsou zpracovávány a prezentují v podstatě obdobný postup terénní dokumentace (viz např. Anonymus 2003, Kolařík et al. 2015).

Výška stromů byla měřena jen zřídka. Důvodem je časově náročnější a případnými chybami zatížené terénní měření a v podstatě irelevantnost tohoto údaje při srovnávání mohutnosti kmenů daných stromů. Pokud je výška stromu v soupisu uvedena, byla většinou trigonometricky dopočtena z pásmem odměřené vodorovné vzdálenosti od průmětu vrcholu stromu a sklonoměrem změřeného úhlu k vrcholovým větvím stromu.

Stáří stromu, běžně udávané v populární literatuře, nelze většinou nedestruktivně a zároveň objektivně zjistit. Proto se odhady stáří jednotlivých stromů nezabývá a stáří v soupisu není uváděno. Problematičnost tohoto údaje, v dřívějších soupisech často jen odhadnutou na základě síly kmene (viz také Read 2000), lze doložit z výjimečných příležitostí, kdy bylo možné přímo spočítat letokruhy. V oblasti Třeboňska byly při průzkumech namátkou zaznamenány kmeny dvou pokácených stromů: v prvním případě se jednalo o pomalu rostoucí dub (v lesním porostu na písčité půdě) starý cca 270 let a o obvodu jen 3,5 m a v kontrastu s tím dub, který obvodu 476 cm dosáhl za 162 let. Pro kvalifikovaný odhad stáří je nutné znát podmínky stanoviště a nejlépe porovnatelně zjištěné rozměry daného stromu v rozmezí co nejdelšího času. Tento soupis snad přinese kýžené údaje pro hodnocení stáří stromů v budoucnu, kdy budou moci být obvody jejich kmenů ve stejném místě přeměřeny.

Geografické souřadnice jsou uvedeny v systému WGS 84 běžně užívaném GPS navigacemi. Ve valné většině případů byly souřadnice zaměřeny přímo v terénu různými turistickými GPS přijímači a následně zkontrolovány, případně zpřesněny podle leteckých snímků dostupných na internetu a to jak současných (www.mapy.cz), tak historických z 50. let 20. století (www.kontaminace.cenia.cz).

Určení dřeviny

Stromy jsou vždy určeny do rodu. Tam, kde je v soupise uváděn „dub“, jde velmi pravděpodobně o dub letní, i když nebyl každý strom explicitně určován (z technických důvodů – dokumentace v zimě, často bez dosahu na větve). Hrázná a lužní duby v Třeboňské pánvi náleží podle mých dosavadních pozorování jen druhu dub letní. Mohutnější duby zimní jsem v Třeboňské pánvi zaznamenal doposud pouze dva, oba jsou patrně výsadby u samot (mimo zde popisovanou oblast, v lokalitě Majdalena-Herda a Jakule). Lípy byly určovány do druhu, pokud to bylo možné, pouze u stromů dokumentovaných v části roku pro určování nevhodnou nebylo určení do druhu provedeno. Ostatní stromy byly určovány do druhové úrovně.

Fotodokumentace

Za nejvíce vypovídající prostředek dokumentace starých stromů považuji fotodokumentaci. Rozsáhlá fotodokumentace stromů je většinou v digitální podobě v archivu autora, do této práce bylo možno zařadit jen úzký výběr fotografií. Obecně je nutné zdůraznit, že pro pořízení,

k dokumentaci stromů dostatečných fotografií, je třeba nejen kvalitní fotografická technika a většinou použití stativu, ale zejména fotografování za vhodných podmínek. Nejvhodnějšími podmínkami je zpravidla období vegetačního klidu, kdy je vidět do koruny stromů, a za příhodného světla – nejlépe světla rozptýleného vysokou oblačností. Pro získání esteticky působivých fotografie pro např. popularizaci se naopak osvědčuje fotografovat za zajímavého světla např. ranního a večerního slunce, nebo za mlhy apod. Více se problematice fotografování starých stromů věnuje Michálek (2007).

Soupis stromů na jednotlivých katastrálních územích

Horusice

Nejsilnější dub na hrázi Horusického rybníka roste vedle hlavní silnice na vnějším svahu hráze proti parkovišti (49,16211°N, 14,69489°E). Jeho dutý podsaditý kmen (o = 559 cm, 40–175, prosinec 2013) se do široka dvojí ve výšce 3 m. Na kmeni je hliníkový štítek „strom chráněný státem“ užívaný v 80. letech, ale strom za památný vyhlášen není (obr. 3).

Ve vnějším svahu hrázky na levém břehu Zlaté stoky, 800 m již. od bývalé Hájovny V Rudě, nedaleko rohu pole (49,14347°N, 14,69056°E) roste košatý dub letní (obr. 4). Jeho kmen se asi v 2,7 m výšky dvojí do tvaru Y. Na kmeni je štítek „strom chráněný státem“, ačkoli strom za památný nebyl nikdy vyhlášen. Strom patrně prosperuje a přirůstá, J. Hlásek uvádí v roce 1982 obvod 420 cm (Kolektiv 1977–1989), v roce 2006 jsem naměřil obvod 449 cm, později už 460 cm (90–180, prosinec 2013).

V jižním okraji lesa, 550 m vjv. od parkoviště na jižním konci hráze Horusického rybníka (49,16010°N, 14,70188°E) roste dub s připevněným posedem a s velkou korunou tvořenou mnoha paprscitě rostlými kosterními větvemi (o = 406 cm, 55–110, prosinec 2013). Nedaleko od něj, těsně ze severu pod zpevněnou cestou vedoucí k pískovně (49,16053°N, 14,70114°E) roste starobyle vypadající bříza bělokora (obr. 5). Její kmen s boulemi (o = 262 cm, 110–160, prosinec 2013) se ve výšce asi 2,5 m dělí do několika kosterních větví, z nichž některé jsou olámané, jak strom živoří v okolním hustém lesním porostu.

Bošilec

V obci zhruba vprostřed hráze Bošileckého rybníka, na její vnější hraně (150 m záp. od kostela, 49,14840°N, 14,65195°E) roste zdravý dub letní, s kmenem (o = 417 cm, 130–170, prosinec 2016) dvojícím se ve výšce asi 4 m do půlkulaté koruny (obr. 6).

200 m za Baštou vých. od obce, u cesty v lese (1,45 km jv. od kostela v obci, 49,14061°N, 14,67040°E) najdeme další dub letní (obr. 7). Má kuželovitou bázi kmene, vysoký průběžný kmen s úzkou vidlicí hlavních kosterních větví (o = 431 cm, 130–160, prosinec 2016) a vysoko nasazenou menší korunou omezenou okolním porostem.

Krajinou dominantou je mezernatá lipová alej lemující silnici Bošilec – Lhota. Lípy nebyly podrobněji dokumentovány, dosahují obvodu kmene odhadem okolo 3 až 4 m, výrazná solitérní lípa na souřadnicích 49,13940°N, 14,65181°E dosahuje obvodu 386 cm (130, září 2013). Těsně mimo CHKO Třeboňsko, nad historickými statky č. p. 8 a 9 na západním okraji obce Bošilec se tyčí mohutný výrazný dub s více než pětmetrovým obvodem kmene, který by zasluhoval ochranu jako památný.

Lhota u Dynína

V polích mezi Lhotou a Ponědraží, vedle hlavní severojižní polní cesty (49,11894°N, 14,68444°E) roste z daleka viditelný solitérní topol bílý (prosinec 2016). Kmen topolu (o = 313 cm, 130–150, květen 2006) se větví ve výšce 5 m do kulaté koruny a strom je hodnotnou krajinnou dominantou (obr. 8).

Obr. 3 – Horusice, dub na hrázi Horusického rybníka naproti parkovišti, obvod kmene 544 cm (foto J. Prach 2013).
Fig. 3 – Horusice, oak on the Horusický fishpond dam opposite a carpark, girth 544 cm (photo by J. Prach 2013).

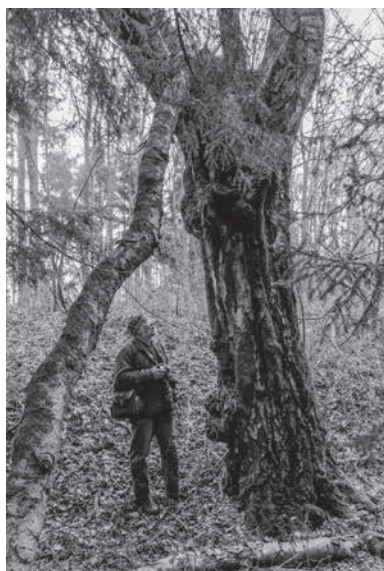
Záblatí

V uceleném stromořadí na hrázi Záblatského rybníka vynikají 4 mohutné duby na návodní straně hráze okolo výpusti rybníka (viz mapu na obr. 9). Dub přímo u výpusti (49,10836°N, 14,68314°E) má olámané spodní kosterní větve a obvod kmene 479 cm (130). Druhý dub, jižně od výpusti, ale ještě před cestou vedoucí z hráze dolů (49,10825°N, 14,68319°E) má silný kmen (o = 505 cm, 60–190) s přibitými cedulemi a prknem. Kmen se ve 3 m výšky dělí na 4 kosterní větve (obr. 10). Nejsilnější jsou zde dva duby několik desítek metrů jižněji, od předchozích oddělené cestou scházející k výpusti. Jeden (49,10769°N, 14,68339°E), vyniká dvěma slabšími větvemi směřujícími daleko nad rybník a kmenem (o = 513 cm, 70–250 cm) dělícím se v 5 m výšky na 3 silné kosterní větve (obr. 11). Sousední dub (49,10731°N, 14,68347°E) je nejsilnější dub hráze (obr. 12). Na kmeni (o = 540 cm, 100–120) je patrný malý otvor do dutiny, dále odbočují dvě mohutné větve a jinak rovný kmen se od výšky 6 m hustě větví do koruny. Jižněji, na vnější

Obr. 4 – Horusice, dub na levém břehu Zlaté stoky jižně od samoty Ruda, obvod kmene 449 cm (foto J. Prach 2013).

Fig. 4 – Horusice, oak tree near the left bank of Zlatá stoka south of Ruda house, girth 449 cm (photo by J. Prach 2013).

Obr. 5 – Horusice, bříza 460 m východně od jižního konce hráze Horusického rybníka, obvod kmene 262 cm (foto J. Prach 2013).

Fig. 5 – Horusice, birch 460 m east of the southern end of the Horusický fishpond dam, girth 262 cm (photo by J. Prach 2013).

Obr. 6 – Bošilec, dub uprostřed hráze Bošileckého rybníka, obvod kmene 417 cm (foto J. Prach 2016).

Fig. 6 – Bošilec, oak in the middle of the Bošilecký fishpond dam, girth 417 cm (photo by J. Prach 2016).

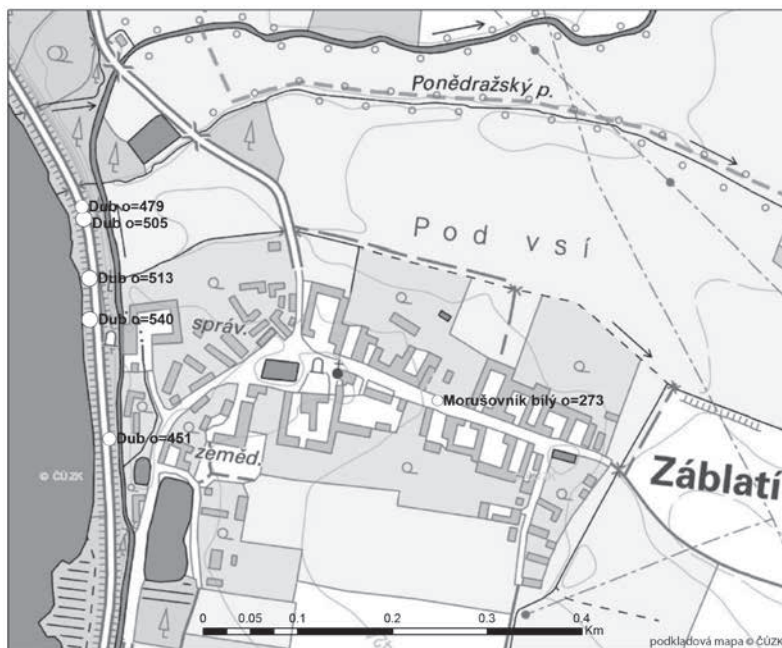

Obr. 7 – Bošilec, dub u cesty v lese za Baštou, obvod kmene 431 cm (foto J. Prach 2016).

Fig. 7 – Bošilec, oak tree near path behind Bašta house, girth 431 cm (photo by J. Prach 2016).

Obr. 8 – Lhota u Dynína, topol bílý u cesty v poli mezi Lhotou a Ponědraží, obvod kmene 313 cm (foto J. Prach 2006).
Fig. 8 – Lhota u Dynína, poplar (*Populus alba*) near path in the middle of fields between Lhota and Ponědraž, girth 313 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 9 – Mapa okolí Záblatí s vyznačením poloh popsanych významných mohutných stromů.
Fig. 9 – Map of the Záblatí village surroundings with localities of mentioned veteran trees.

Obr. 10 – Záblatí, duby u výpusti Zábblatského rybníka, vlevo dub s obvodem kmene 505 cm, v pozadí vpravo dub s obvodem kmene 479 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 10 – Zábblatí, Zábblatský fishpond dam, oak with girth 505 cm on the left and oak with girth 479 cm in the background (photo by J. Prach 2006).

Obr. 11 – Zábblatí, dub na hrázi Zábblatského rybníka, obvod kmene 513 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 11 – Zábblatí, Zábblatský fishpond dam, oak with girth 513 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 12 – Zábblatí, dub na hrázi Zábblatského rybníka, obvod kmene 540 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 12 – Zábblatí, Zábblatský fishpond dam, oak with girth 540 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 13 – Zábblatí, dub na vnější hraně hráze Zábblatského rybníka, obvod kmene 451 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 13 – Zábblatí, exterior of Zábblatský fishpond dam, oak with girth 451 cm (photo by J. Prach 2006).

hraně hráze jv. od pomníku (49,10621°N, 14,68398°E) roste ještě jeden ze silnějších dubů (o = 451 cm, 130, obr. 13) s ořezanými spodními větvemi a vysokou řídkou korunou (měření květen 2006, zběžná kontrola prosinec 2016).

Přímo na hlavní ulici v obci Záblatí, v předzahradce před č. p. 12 (49,10705°N, 14,68856°E) roste morušovník bílý, jeden z nejmohutnějších známých stromů svého druhu v České republice, přesto dosud nevyhlášený za památný (obr. 14). Dosahuje obvodu kmene 266 cm (v nejužším místě, tj. v asi 90 cm), ale kmen se dále rozšiřuje do nízkého větvení a ve standardní výčetní výšce 130 cm má už přes 3 m v obvodu (červenec 2007). Šikmo rostoucí kmen nese širokou kulatou korunu. Starobylý pokroucený strom je krásným doplňkem zachovalé jihočeské vesnice a zasluhoval by důstojnou ochranu a popularizaci.

Mazelov

U silnice Lomnice – Mazelov, na suché straně hráze rybníka Krčín, v její vých. části (proti místu, kde z návodní strany hráze končí vodní hladina a začíná les (49,09515°N, 14,64630°E) roste nápadný bizarní dub (obr. 15). Dutý, uvnitř vyhořelý kmen (o = 516 cm, 90–160, duben 2007) s mnoha otvory po větvích a boulemi nese pokroucené větve, většinou suché, jen několik posledních větví je živých.

Ponědrážka

Několik dubů roste ve zbytcích lužních lesů v okolí samoty U Vohnoutků. Přímo na levém břehu řeky, 300 m vých. od samoty roste výrazný dub zvaný „Dub u Vohnoutků“ (49,14087°N, 14,72602°E). Jde o jeden z mála stromů vyhlášených za památný Správou CHKO Třeboňsko, konkrétně v roce 2001 na návrh Ing. V. Šámala (kód ÚSOP 102962). Kmen dubu (o = 478 cm, 130, leden 2004) nesl širokou kulatou korunu, strom však začal silně prosychat a v roce 2010 byla jeho ochrana zrušena. Byl ale ještě živý, i když ve viditelně špatném zdravotním stavu jen s několika posledními olistěnými větvemi, nicméně stojící, tedy bez důvodu k rušení úřední ochrany. Působivě tvarované torzo stromu zde stojí dodnes (obr. 16).

Přibližně 80 m jižněji, na sev. břehu slepého ramene 260 m vjv. od samoty (49,14011°N, 14,72575°E) stojí už mrtvý (v roce 2004 ještě živý, i když už tehdy silně prosychající) nepravidelně větvený dub. Na kmene (o = 442 cm, 130–170) je starý smaltovaný šítek „strom chráněný státem“, i když tato lokalita v žádném z dostupných historických soupisů stromů nefiguruje. V lese zhruba 150 m sv. od samoty, na břehu slepého ramene (49,14119°N, 14,72423°E) rostl dvojkmenný, původně asi trojkmenný dub (o = 512 cm, 130, leden 2004), v roce 2004 už suchý, s větvemi s opadanou kůrou a choroši.

Na severním konci lesa sv. od samoty (49,14200°N, 14,72421°E) najdeme další dub, jehož kmen (o = 528 cm, 130) se v 5 m dvojí (obr. 17). Některé větve v koruně má už suché, ale jeví se jako jediný perspektivnější mohutný dub v této lokalitě (měření leden 2004, kontrola říjen 2010).

U jižního konce lesa, na břehu tůně proti samotě U Vohnoutků, u kraje lesa a cesty (49,14060°N, 14,72316°E) je torzo neúplného kmene (o = 474 cm, 120–140, měřil M. Prach, březen 2007) dříve dutého a mohutného rozpadlého dubu.

Na severním okraji obce Ponědrážka, za zahradami č. p. 28 roste dub, který není z nejsilnějších (obvod kmene okolo 4 m, podrobněji nedokumentován), ale zasluhuje pozornost jako dominanta obce.

Vlkov

Na vnější straně hráze Vlkovského rybníka, proti násypce a boudě (49,14450°N, 14,73337°E) roste nápadný dub (obr. 18). Má kuželovitou bázi kmene (o = 473 cm, 130–160 šikmo, prosinec 2011). Na bázi kmene roste pstřeň dubový, ze stromu se sype ztrouchnivělá dřevní hmota. Jeho zdravotní stav se tedy nejevil příliš perspektivní (2011), i když nadále roste a vypadá stabilní (červenec 2017). V 5 m výšky se větví na mohutné kosterní větve a terminál tvaru Y. Korunu dotváří sekundární obrost. Na hrázi Vlkovského rybníka dále jižněji, na vnější straně hráze asi 40 m jv.

Obr. 14 – Záblatí, morušovník bílý před domem č. p. 12 na hlavní ulici v obci, obvod kmene 273 cm (foto J. Prach 2012).

Fig. 14 – Mulberry tree (*Morus alba*) on the main street in village Záblatí near house Nr. 12., girth 273 cm (photo by J. Prach 2012).

Obr. 15 – Mazellov, dub na hrázi rybníka Krčín, obvod kmene 516 cm (foto J. Prach 2010).

Fig. 15 – Mazellov, oak on the Krčín fishpond dam, girth 516 cm (photo by J. Prach 2010).

Obr. 16 – Ponědrážka, Dub u Vohnoutků dříve chráněný jako památný strom, nyní uschlý, obvod kmene 478 cm (foto J. Prach 2011).

Fig. 16 – Ponědrážka, U Vohnoutků, oak on the left bank of the Lužnice river, girth 478 cm (photo by J. Prach 2011).

Obr. 17 – Ponědrážka, dub ve zbytku lužního lesa sv. od samoty U Vohnoutků, obvod kmene 528 cm (foto J. Prach 2010).

Fig. 17 – Ponědrážka, oak northeast of U Vohnoutků house, in the northern part of alluvial forest remnants, girth 528 cm (photo by J. Prach 2010).

od odbočky lesní cesty směr Klec (49,14317°N, 14,73666°E) roste dub s prohnutým kmenem (o = 423 cm, 130–160, červenec 2017), dole soklem z kořenových náběhů a s vysokou prořídou korunou.

Na křižovatce uprostřed obce Vlkov (49,15039°N, 14,72550°E) se tyčí Masarykova lípa (lípa srdčitá) chráněná plůtkem s cedulí s datem 2. 5. 1935 (obr. 19). Pravidelně rostlý strom už dosáhl obvodu kmene 191 cm (130) a má pravidelnou kulatou korunu (prosinec 2013).

U cesty k přesypu na sz. okraji obce, severně od malého rybníka Blatec (49,15498°N, 14,72254°E) roste lípa s mohutnými kořenovými náběhy, kmenem (o = 411 cm, 110–130, prosinec 2013) s výraznou jizvou a otvorem do dutiny po odpadlé větvi ve výšce 3 m a ve 4 m výšce se dvojícím do úzké vidlice s úzkou a vysoko nasazenou korunou (obr. 20).

Obr. 18 – Vlček, dub na hrázi Vlkovského rybníka, obvod kmene 467 cm (foto J. Prach 2011).

Fig. 18 – Vlček, oak on the Vlkovský fishpond dam, girth 467 cm (photo by J. Prach 2011).

Obr. 19 – Vlček, Masarykova lípa (datovaná k 2. 5. 1935) na křižovatce uprostřed obce, obvod kmene 191 cm (foto J. Prach 2013).

Fig. 19 – Masaryk lime tree (dated 2. 5. 1935) in the centre of Vlček village, girth 191 cm (photo by J. Prach 2013).

Obr. 20 – Vlkov, lípa na sz. okraji obce, obvod kmene 411 cm (foto J. Prach 2013).

Fig. 20 – Vlkov, lime tree on the north-western edge of the village, girth 411 cm (photo by J. Prach 2013).

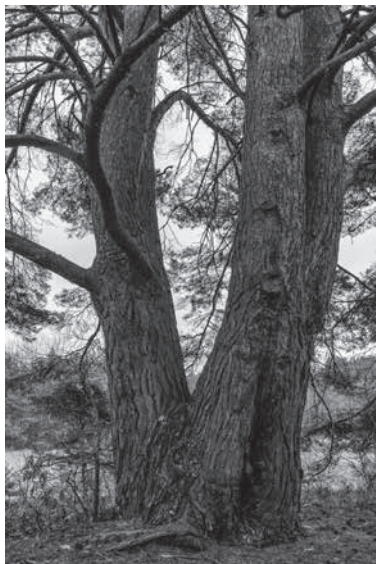
Obr. 21 – Vlkov, borovice na jv. okraji písčného přesypu, obvody kmenů 291 a 200 cm (foto J. Prach 2013).

Fig. 21 – Vlkov, scots pine on the south-eastern edge of the Vlkovský přesyp sand dune, girth 291 and 200 cm (photo by J. Prach 2013).

Obr. 22 – Vlkov, borovice na sev. okraji písčného přesypu, celkový pohled (foto J. Prach 2013).

Fig. 22 – Vlkov, scots pine on the northern edge of the Vlkovský přesyp sand dune (photo by J. Prach 2013).

Obr. 23 – Vlkov, borovice na sev. okraji písečného přesypu, obvody kmenů 267 a 205 cm (foto J. Prach 2013).

Fig. 23 – Vlkov, scots pine on the northern edge of the Vlkovský přesyp sand dune, girth 267 and 205 cm (photo by J. Prach 2013).

Obr. 24 – Vlkov, dub na jižním konci hráze u rybníka Krajina, obvod kmene 451 cm (foto J. Prach 2011).

Fig. 24 – Vlkov, oak on the southern end of Krajina fishpond dam, girth 451 cm (photo by J. Prach 2011).

Za pozornost také stojí dvě borovice na okraji Vlkovského písečného přesypu. Při jv. okraji přesypu (49,15896°N, 14,71503°E) najdeme srostlici borovic, v 55 cm se dělíci do dvou, dříve tři kmenů (obr. 21). Kmeny měří v obvodu 291 cm (60–85) a 200 cm (130 šikmo). V koruně stromu je zbytek posedu. Při severním okraji Vlkovského přesypu (49,15980°N, 14,71447°E) roste druhá borovice, kterou tvoří dva kmeny srostlé při bázi do výšky asi 90 cm (o = 267 cm, 115–125 a druhý kmen o = 205 cm, 125–130, prosinec 2013; obr. 22 a 23).

Na jižním konci hráze u rybníka Krajina, z jihu za stokou podtékající hráz a z vých. strany hráze (49,14164°N, 14,73003°E) roste vcelku zdravý dub s válcovitým kmenem (o = 451 cm, 130–175 mírně šikmo, prosinec 2011, obr. 24) a vysoko nasazenou kulatou korunou. Ze stromořadí severněji, na hrázi rybníka Krajina ještě dva duby dosahují obvodu těsně pod 4 m. Okolo dvora Dehetník krajinu dotváří několik alejí. Jednotlivé stromy vynikající mohutností zde zjištěny nebyly, ale jde o hodnotná ucelená stromořadí.

Val u Veselí nad Lužnicí

Jižně od Vlkova, u pravého břehu Lužnice pod rybníkem Krajina, proti samotě U Vohnoutků (49,14153°N, 14,72589°E) roste schovaný v náletovém porostu mohutný dub (obr. 25). Má vysoké kořenové náběhy, krátký silný kmen (o = 600 cm, 130, prosinec 2011), který se ve 3 m dvojí a jižní kmen se v 3,5 m dále dělí. Má vysokou korunu, ve které po některých větvích zbyly pahýly, ale vypadá poměrně zdravě. Rychle přirůstá a bylo by vhodné jej uvolnit ze sevření okolního porostu, ideálně vyhlásit za památný a využít jeho potenciál stát se mohutnou a perspektivní solitérou, jakých už v oblasti není mnoho.

Hamr

V obci Hamr, u silnice k mostu přes Nežárku, proti tvrzi (49,15665°N, 14,76574°E) se tyčí dub s kuželovitým kmenem (obr. 26). Roste v plotě zahrady a nebyl podrobněji dokumentován (obvod cca 4–4,5 m).

Drahov

V severozápadní části hráze rybníka Smíchova I na návodní straně hráze (49,16239°N, 14,77302°E) roste dub s kmenem celým pokrytým nízkými boulemi (o = 455 cm, 90 – 100 šikmo, červenec 2017). Kmen se ve výšce 2,5 m dvojí a je mírně nakloněný nad rybník. Strom měl kulovitou korunu z pokroucených větví připomínajících bonsaj (listopad 2011, podle M. Pracha), která se v roce 2017 rozlámala a zbyl jen slabší terminál nesoucí jz. část koruny.

V louce před hájovnou Baldinka (49,16843°N, 14,78999°E) mezi Hamrem a Nítovicemi roste solitérní lípa s nepřehlédnutelnou mohutnou korunou (obr. 27). Z kmene (o = 441 cm, 110–120, červenec 2017) postupně odbočují zploštělé boční větve, sklánějící se až k zemi. Jde o zdravý, pravidelně rostlý a perspektivní strom vhodný k ochraně.

V okolí hájovny Baldinka jsou četné aleje a jejich zbytky, patrně vzniklé v návaznosti na dvůr Vřesná, nicméně při letném průzkumu zde stromy vynikající mohutností nebyly zjištěny – maximálně obvodu okolo 4 m, podrobněji nedokumentovány. Archivní údaje (Kunec 1988 in Kolektiv 1977–1989) uvádějí stromořadí na hrázi rybníka Lačná a rybníka M. Vřesenský, s jednotlivými stromy o obvodu kmenů většinou do 3 m.

Nítovice

Hráz a okolí bývalého rybníka Strážiborek:

Několik desítek metrů jižně od silničky spojující Hamr a dvůr Vřesná, cca 800 m vých. od tvrze v Hamru roste v okraji lesa, dříve patrně v sz. okraji dnes zaniklého rybníka v lokalitě Strážiborek, řada dubů (viz mapka na obr 28). Nejsevernější z nich (49,15846°N, 14,77748°E) má mohutné kořenové náběhy a kuželovitý kmen (o = 489 cm, 130–160, květen 2006, obr. 29), dělicí se ve výšce 3 m do široké rozložitě koruny. V řadě stromů několik desítek metrů jižněji (49,15831°N, 14,77711°E) najdeme dvojkmenný dub s boulovitou bází kmene (o = 464 cm, 60–115, měřil J. Michálek, 2012). Nápadný dub roste několik desítek metrů dále na jz. (49,15820°N, 14,77681°E). Jeho silný válcový kmen (o = 492 cm, 110–170, květen 2006) se ve výšce 5 m dělí na 3 vrcholy (obr. 30). U místa, kde cesta Hamr – Metel vchází z louky do lesa, 80 m již. od asfaltky Hamr – Vřesná, 800 m vých. od tvrze Hamr v pokračování řady dubů najdeme další dub ve svahu nad mokřadem – bývalým rybníkem (49,15789°N, 14,77661°E). Na jeho rovném kmeni (o = 445 cm, 125–210, měřil J. Michálek, 2012) jsou nápadné turistické značky.

U cesty na vyvýšené návodní hraně hráze bývalého rybníka Strážiborek (49,15679°N, 14,77649°E) roste dub s kmenem s plochými boulemi (o = 470 cm, 100–160, říjen 2016) od 3 m hustě větvený do kulaté koruny. V řadě dubů nad cestou jsou další duby obvodu kmene okolo 4 m, které nebyly podrobněji dokumentovány.

Západně před zahradou hájovny Metel (Krkavec), v křoví ze severu u cesty (49,15430°N, 14,78366°E) roste dub s kmenem s boulemi (o = 423 cm, 130–150, měřil J. Michálek, 2012, strom kontrolován říjen 2016).

V louce v nivě na pravém břehu Nežárky, 500 m zsz. od dvora Metel (49,15143°N, 14,77857°E) roste dub, který z dálky vyniká jako výrazná solitéra (o = 376 cm, 130, říjen 2016).

V jeho sousedství, v břehu terasy nebo starého slepého ramene v nivě na pravém břehu Nežárky, asi 470 m zsz. od dvora Metel (49,15131°N, 14,77869°E) najdeme dub vrostlý do břehu obrovskými kořenovými náběhy (obr. 31). Jeho kmen (o = 427 cm, 130–220, říjen 2016) je od 4 m hustě větvený do koruny. Nedaleko je zbytek kmene dalšího podobného už dříve vyvráceného dubu.

Obr. 25 – Val, dub u pravého břehu Lužnice již. od Vlčova, proti samotě U Vohnoutků, obvod kmene 600 cm (foto J. Prach 2011).

Fig. 25 – Val, oak on the right bank of Lužnice River south of Vlčkov village, girth 600 cm (photo by J. Prach 2011).

Obr. 26 – Hamr nad Nežárkou, dub v kraji silnice proti tvrzi v obci, obvod kmene cca 4,5 m (foto J. Prach 2016).

Fig. 26 – Hamr nad Nežárkou, oak near the road opposite the castle in the village, girth approx. 4.5 m (photo by J. Prach 2016).

Hráz bývalého rybníka Krkavec u Metele:

Na hrázi bývalého rybníka Krkavec u dvora Metel, směrem k hájovně Metel (nazývané též Krkavec) a k Novopleskému rybníku najdeme pohromadě řadu velkých stromů (viz mapa na obr. 28). Nejsilnější ze zdejších dubů je chráněný jako památný strom, ale rostou zde další mohutné duby blížící se obvodem kmene šesti metrům a stromořadí zasluhuje pozornost jako celek. Následuje popis od severu, literární údaje Hlásek 1986 a Nechvátal 1989 in Kolektiv (1977–1989) a Frolík (nedat).

V severojižním okraji lesa, 90 m od hráze bývalého rybníka Krkavec a 380 m západně od Novopleského rybníka (49,15766°N, 14,78740°E) roste dub s mírně šikmým kmenem (o = 505 cm, 130–160, červen 2017) a vysoko nasazenou korunou.

Na severní části hráze, z východu u cesty, proti rozhraní lesa a louky, 360 m od Novopleského rybníka (49,15692°N 14,78793°E) se tyčí mrtvý dub bez kůry s kmenem ukotveným do hráze mohutnými kořenovými náběhy (o = 558 cm, 120–230, červenec 2017) a s nápadnými mohutnými pahýly po kosterních větvích.

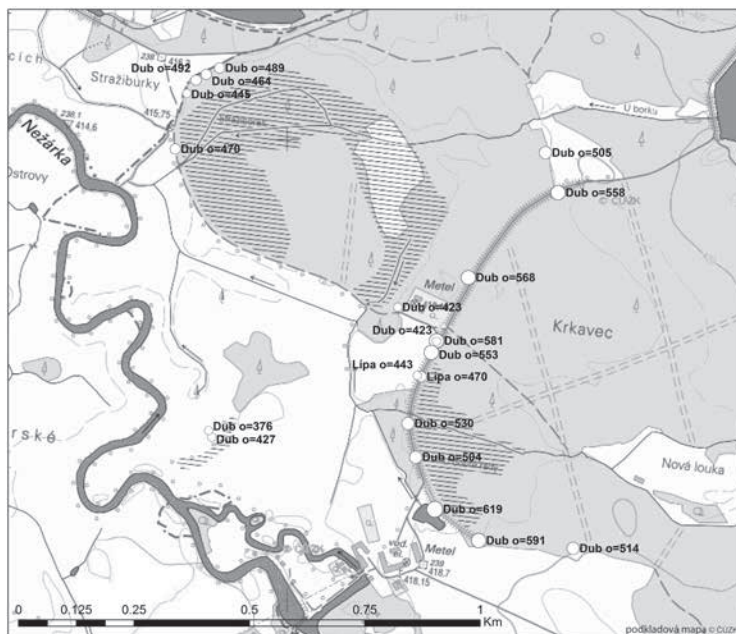
V západním svahu hráze 125 m sv. od hájovny Metel (49,15505°N 14,78562°E) roste dub s kmenem s boulemi (o = 568 cm, 120–220, červenec 2017) s vyhnívajícími otvory pravděpodobně do centrální dutiny a s vysokým terminálem nesoucím malou sekundární korunu.

V místě, kde na hrázi vchází cesta od hájovny, roste na záp. straně hráze (49,15375°N, 14,78493°E) mohutný, nízký, podsaditý dub (obr. 32). Kmen je uvnitř zcela dutý se zarůstajícím otvorem otevřeným směrem k cestě (o = 581 cm, 20–100, duben 2004, výška stromu 18,5 m), dole s boulemi a pokroucenými větvemi směrem nad louku. Vrchol stromu je pokroucený a koncové větve suché. V těsném sousedství tohoto dubu (49,15374°N, 14,78493°E) je šikmé torzo dalšího

Obr. 27 – Drahov, lípa u hájovny Baldinka, obvod kmene cca 441 cm (foto J. Prach 2015).

Fig. 27 – Drahov, lime tree near Baldinka gamekeeper's house, girth approx. 441 cm (photo by J. Prach 2015).

Obr. 28 – Mapa okolí dvora Metel v k. ú. Nítovice s vyznačením poloh popisovaných stromů.

Fig. 28 – Map of the surroundings of Metel settlement south of Nítovice village with the localities of mentioned veteran trees.

Obr. 29 – Nítovice, severní z dubů v okraji lesa v lokalitě Strážiborek, obvod kmene 489 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 29 – Nítovice, oak in the forest edge in locality Srážiborek, girth 489 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 30 – Nítovice, největší z dubů v okraji lesa v lokalitě Strážiborek, obvod kmene 492 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 30 – Nítovice, oak in the forest edge in locality Srážiborek, girth 492 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 31 – Nítovice, dub vrostlý mohutnými kořenovými náběhy ve břehu cca 470 m zsz. od dvora Metel, obvod kmene 427 cm (foto J. Prach 2016).

Fig. 31 – Nítovice, oak approx. 470 m west-northwest of Metel settlement, girth 427 cm (photo by J. Prach 2016).

Obr. 32 – Nítovice, dub na hrázi bývalého rybníka Krkavec u hájovny Metel, obvod kmene 581 cm a sousední torzo o obvodu 423 cm (foto J. Prach 2016).

Fig. 32 – Nítovice, oak on the former Krkavec fishpond dam near the Metel gamekeeper's house, girth 581 cm and tree remnant with girth 423 cm (photo by J. Prach 2016).

dubu (obr. 32), vedené jako torzo bez bližšího popisu už v roce 1986, překvapivě tedy mrtvý zbytek stromu zůstává bez velkých změn už minimálně 30 let. Zbytek kmene je bez kůry, vysoký asi 6 m (o = 423 cm, 130–160, duben 2004).

Na stejné západní straně hráze asi 30 m již. od předchozích dubů (49,15351°N, 14,78482°E) je další dub. V roce 2004 už suchý (obr. 33), dutý s boulovitým kmenem s jizvami (o = 553 cm, 130–180, výška 17,5 m) a zbytkem dřevěné konstrukce, asi posedu.

Dále jižněji (měření duben 2004, kontrola červenec 2017) roste v západním svahu hráze dvojice lip srdčitých s vysoko vytaženými olámanými korunami (obr. 34). Strom blíže k cestě (49,15302°N, 14,78462°E) je vícekmenný (o = 470 cm, 110–180 šikmo, výška 27,5 m), který se ve 2,5 m dělí na 4 větve, v dělení je lípa vyhníla a větve má olámané, jen jedna poslední tvoří fragment koruny. Druhá lípa pod hrází (49,15303°N, 14,78450°E) je dole obrostlá výmladky, z kmene (o = 443 cm, 130–150, výška 16 m) odbočuje více slabých, občas suchých větví a terminál stromu je vylomený.

Zhruba uprostřed mezi dvorem a hájovnou se tyčí v kraji cesty na záp. hraně hráze (49,15208°N, 14,78477°E) bizarní, ale už suchý dub s mohutnými kořenovými náběhy a rovným kmenem s boulemi a otvory (o = 530 cm, 130–140, výška 15 m). Kmen končí trsem pahýlů kosterních větví, v nichž je zachycená a opřená vedle rostoucí menší lípa (obr. 35).

Jižněji, v místech, kde hráz prochází lesem, byla z východní strany hráze udávána v 80. letech 20. století ještě jedna lípa (obvod kmene 340 cm, Nechvátal 1989 in Kolektiv 1977–1989) a dub (obvod kmene 450 cm, Hlásek 1986 in Kolektiv 1977–1989). Tyto stromy už nebyly v roce 2004 zaznamenány.

V lese ze záp. strany hráze, již blíže k Metelu (49,15145°N, 14,78477°E) roste pravděpodobně původně dvojkmenný dub, jehož srostlý kmen (o = 504 cm, 100–180, výška stromu 32,5 m) se dělí v 5 m. V místě, kde na hráz vchází cesta od dvora Metel, bylo asi 7 m vysoké torzo dubu – půlka dutého kmene se zbytky větví (o = 458 cm, 100–160, 2004) které bylo v září 2005 už spadlé a rozlámané.

Na jižní části hráze, už mimo cestu, z vých. strany nad malým rybníčkem (49,15049°N, 14,78554°E) se tyčí nejmohutnější zdejší dub (obr. 36), jediný chráněný jako památný pod názvem „Dub na Meteli“, kód ÚSOP 103009, někde také „Nítovický dub“. Strom popsal už v roce 1978 okresní konzervátor prof. J. Chudoba (Kolektiv 1977–1989). Z jeho zjizveného kmene (o = 619 cm, 130–140 mírně šikmo) postupně nepravidelně odbočují boční větve, některé doširoka odstálé, některé olámané. Na kmeni je (2004) hliníkový štítek „strom chráněný státem“ s číslem 31 44. Strom má velkou hustou korunu, jen místy jsou menší větve suché. Celkově je zdravý, bez patrných dutin, jeví se vitální a perspektivní.

U jižního konce hráze, 150 m vsv. od dvora Metel, vykloněný z okraje lesa (49,15000°N, 14,78695°E) roste dub s vysokým kmenem s velkou otevřenou dutinou (o = 591 cm, 110–190, výška stromu 26,5 m). Na kmeni jsou jizvy a několik pahýlů po větvích, korunu má nasazenou velmi vysoko (obr. 37). V okraji lesa dále východně, mimo hrázové stromořadí, 350 m vých. od Metelu (49,15009°N, 14,78976°E) roste dub se zdravým rovným kmenem (o = 514 cm, 130, výška stromu 28 m), který se ve výšce asi 8 m dělí do vysoko nasazené jednostranně kulaté koruny (obr. 38).

Přibližně 1 km sv. od Metelu, na vnější hraně hráze Novopleského rybníka, jižně od lomení hráze a drobného poloostrova (49,15670°N, 14,79458°E) roste dub s prohnutým kmenem (o = 472 cm, 130–240). Z druhého dubu dále na jv. na stejné hrázi (49,15381°N, 14,79911°E) odhadovaného původního obvodu 4,5–5 m zbyl ležící kmen (údaj od Novopleského rybníka J. Michálek, prosinec 2012).

Kardašova Řečice

U silnice Nítovice – Kardašova Řečice, asi 1 km od Nítovic (49,17572°N, 14,83286°E) roste lípa, větší z dvojice lip u křížku (obr. 39). Dvojkmenný strom s výmladky (o = 410 cm, 130, březen

Obr. 33 – Nítovice, dub na hrázi bývalého rybníka Krkavec severně od dvora Metel, obvod kmene 553 cm (foto J. Prach 2009).

Fig. 33 – Nítovice, oak on the dam of former Krkavec fishpond north of Metel settlement, girth 533 cm (photo by J. Prach 2009).

2006) se ve 2 m výšky dělí do samostatných kmenů a tvoří nepravidelnou korunu, omezenou menší lípou z dvojice. Strom se jeví zdravý, bez patrných poškození.

1 km východně od Nítovic a severně od samoty Lustigova Cihelna, 250 m jižně od silnice Kardašova Řečice – Nítovice (již. od lip a křížku popsaných výše), u strouhy mezi polem a loukou (49,17333°N, 14,83287°E) roste olše lepkavá s nápadnou kompaktní malou korunou (obr. 40). Její kmen ($\sigma = 329$ cm, 90–100 pod boulí, prosinec 2015) se ve výšce 2,5 m trojí. Strom se jeví zdravý a je na něm myslivecký posed (květen 2006 a prosinec 2015; za téměř 10 let přirostl v obvodu o 18 cm).

Mezi Kardašovou Řečicí a Nítovicemi, uprostřed hráze Broumovského rybníka, u výpusti, na vnější hraně hráze (49,17234°N, 14,83777°E) roste dub s výraznými kořeno-

Obr. 34 – Nítovice, dvojice lip na hrázi bývalého rybníka Krkavec severně od dvora Metel. Lípa pod hrází vlevo, obvod kmene 443 cm, lípa vpravo, obvod kmene 470 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 34 – Nítovice, two lime trees on the dam of former Krkavec fishpond north of Metel settlement, girth 443 cm (left) and 470 cm (right) (photo by J. Prach 2006).

Obr. 35 – Nítovice, suchý dub na hrázi bývalého rybníka Krkavec severně od dvora Metel, obvod kmene 530 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 35 – Nítovice, dry oak on the dam of former Krkavec fishpond north of Metel settlement, girth 530 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 36 – Nítovice, nejsilnější a jako památný strom chráněný dub na jižní části hráze bývalého rybníka Krkavec u dvora Metel, obvod kmene 619 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 36 – Nítovice, monumental and protected oak on the southern part of the dam of former Krkavec fishpond near Metel settlement, girth 619 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 37 – Nítovice, dub u jižního konce hráze bývalého rybníka Krkavec u dvora Metel, obvod kmene 591 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 37 – Nítovice, oak near the southern end of the dam of former Krkavec fishpond near Metel settlement, girth 591 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 38 – Nítovice, dub u lesa 350 m vých. od dvora Metel, obvod kmene 514 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 38 – Nítovice, oak in the forest edge 350 m east of Metel, girth 514 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 39 – Kardašova Řečice, lípa u křížku u silnice Nítovice – Kardašova Řečice, obvod kmene 410 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 39 – Kardašova Řečice, lime tree near the road Nítovice – Kardašova Řečice, girth 410 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 40 – Kardašova Řečice, olše lepkavá u samoty Lustigova Cihelna, obvod kmene 329 cm (foto J. Prach 2015).

Fig. 40 – Kardašova Řečice, alder (*Alnus glutinosa*) near the Lustigova Cihelna solitary house, girth 329 cm (photo by J. Prach 2015).

Obr. 41 – Kardašova Řečice, dub na hrázi Broumovského rybníka, obvod kmene 424 cm (foto J. Prach 2015).

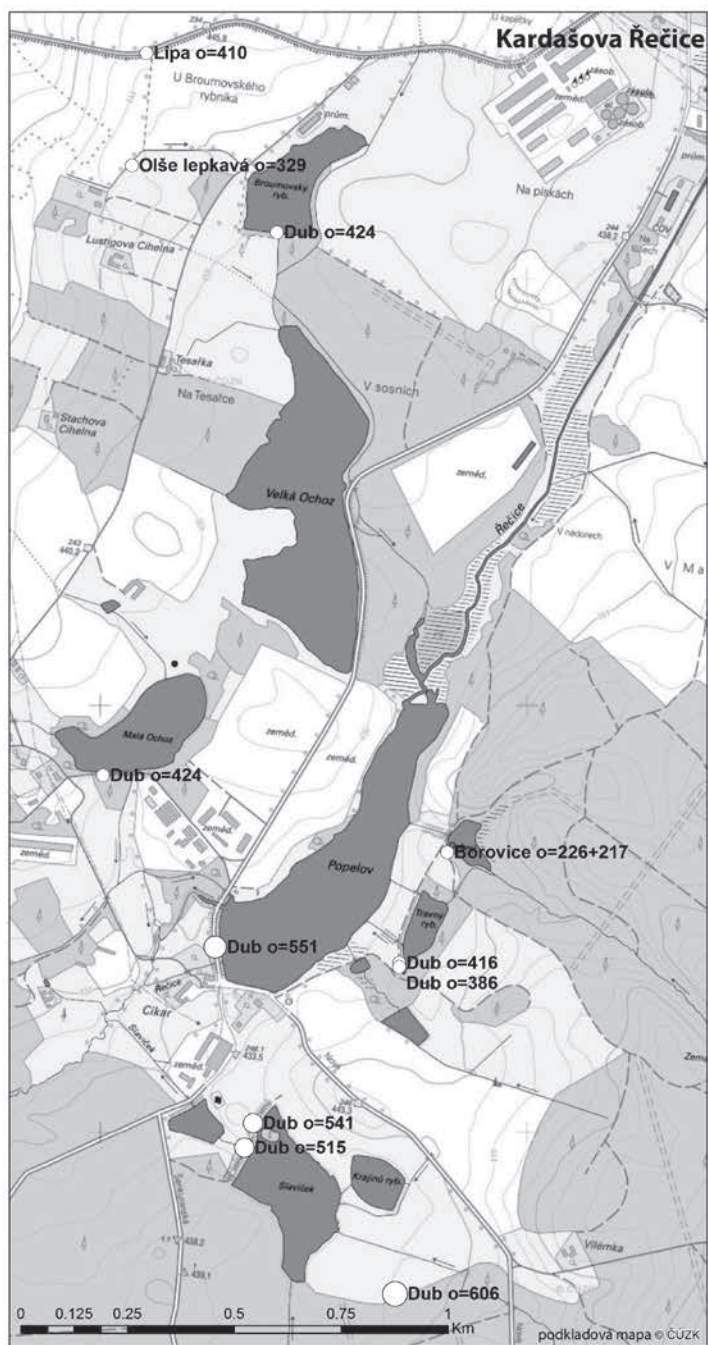
Fig. 41 – Kardašova Řečice, oak on the Broumovský fishpond dam, girth 424 cm (photo by J. Prach 2015).

vými náběhy, jehož kmen ($o = 424$ cm, 130–200, prosinec 2015) se ve výšce 3,5 m dvojí (obr. 41). Strom je zdravý.

Okolí dvora Cikar (viz mapa obr. 42):

600 m sv. od Cikaru, při jihozápadním okraji rybníka Dubný (49,15986°N, 14,84579°E) roste bizarní dvojkmenná borovice lesní (obr. 43). Její dva kmeny jsou srostlé do výšky 1,3 m ($o = 217$ cm sz. kmen a 226 cm jv. kmen, oba ve výšce 130–170, prosinec 2015). Kmeny se dále nepravidelně větví do řídké koruny. Literatura: Frolík (nedat.).

Přibližně 400 m sv. od Cikaru na návodní straně jižního konce hráze rybníka Travný najdeme dvojici dubů nepřilíhš velkých rozměrů (obr. 44), ale podchycených už v historických dokumentech (Hlášek 1986 in Kolektiv 1977–1989, Frolík nedat.). Severní ze dvou dubů, 15 m od konce hráze

Obr. 42 – Mapa okolí osady Cikar jižně od Kardašovy Řečice s vyznačením poloh popisovaných stromů.
Fig. 42 – Map of the Cikar settlement surroundings, south of Kardašova Řečice with marked localities of mentioned veteran trees.

(49,15742°N, 14,84473°E) má do výšky 5 m bizarně boulovatý kmen ($\phi = 416$ cm, 130–175, prosinec 2015), pokroucené větve a malou, prosychající a zahušťující se korunu. Dub na samém jižním konci hráze (49,15733°N, 14,84475°E) je už suchý a ze čtvrtiny bez kůry, s dutým kmenem ($\phi = 386$ cm, 120–150, prosinec 2015).

Mezi Řehořinkami a Cikarem, na vnější hraně hráze rybníka Malá Ochoz, v 1/3 hráze od západu (49,16052°N, 14,83452°E) roste dub s kmenem ze západní strany bez kůry a vyhnívajícím ($\phi = 424$ cm, 110–170, prosinec 2015), který se ve výšce 2–3 m doširoka dělí na 6 kosterních větví (obr. 45).

Na vnější straně hráze rybníka Popelov u Cikaru, asi 15 m severně od výpusti (49,15725°N, 14,83880°E) roste dub nápadně nahnutý směrem od hráze (obr. 46). Hrozí, že spadne směrem na západ. V kmeni ($\phi = 551$ cm, 110–270, prosinec 2015) je velká dutina otevřená portálem k severu a puklinou k jihu. Dutina je uvnitř vyhořelá a je v ní spadlá cementová plomba, patrně zbytek dřívějšího nevhodného pokusu o zpevnění stromu vyzdívkou. Z kmene odbočují pahýly větví, až vysoko je malý fragment koruny. Literatura: Frolík (nedat.).

Asi 350 m jiv. od Cikaru, na hrázi rybníka Slavíček rostly dva duby. Ve vnějším svahu hráze u výpusti (49,15313°N, 14,84057°E) byl v roce 2004 už suchý dub (obr. 47). Kmen ($\phi = 515$ cm, 100 – 210, výška stromu 18,5 m, duben 2004) byl s výraznými boulemi, pahýly větví a suchými větvemi popadanými okolo. Vybělené větve trčící z porostu hráze jsou patrné na letecké mapě z roku 2011 (www.mapy.cz), na letecké mapě z 2015 už patrné nejsou, strom se pravděpodobně rozpadl. Dále severovýchodně od výpusti rybníka, u ohybu hráze mezi cestou a rybníkem (49,15367°N, 14,84075°E) roste druhý dub (Frolík nedat.). Jeho kmen ($\phi = 541$ cm, 30–50, výška stromu 21 m, duben 2004) se dělí do vidlice kosterních větví ve výšce 2 m (obr. 48). Západní část je rozlomená, větve směrem k rybníku jsou ořezané.

Nejmohutnější dub okolí Cikaru se tyčí 850 m jihovýchodně od dvora, v okraji lesa mezi rybníkem Slavíček a hájovnou Vilémka (49,15050°N, 14,84597°E). Dub (obr. 49) má výrazné vysoké kořenové náběhy, do kterých přechází kuželovitá báze kmene. Je nakloněný na západ ($\phi = 606$ cm, 130, výška stromu 23 m, duben 2004). Kmen je ze západní strany částečně bez kůry, s boulí, dvěma mohutnými větvemi směrem nad louku a vrcholovou vidlicí. V prosinci 2003 byl z dubu sundán zbytek starého mysliveckého posedu, který strom poškozoval. Literatura: Hlásek 1986 in Kolektiv (1977–1989), tehdy uveden obvod kmene 570 cm, strom na vlhkém stanovišti tedy patrně nezanedbatelně přirůstá.

Karštejn:

V okolí samoty Karštejn, v lesích na pravém břehu Nežárky najdeme větší množství význačných starých stromů. Jsou to zejména duby na hrázích rybníků (viz mapa na obr. 50). Následuje popis stromů v oblasti postupně od severu.

Na hrázi rybníka Velký Závistivý, na vnější hraně hráze zhruba v její 1/4 od severu (49,14564°N, 14,80233°E) roste dub s velkou otevřenou dutinou – vstupem 3,5 m vysokým, 1 m širokým (obr. 51) směrem k cestě a silným kmenem ($\phi = 568$ cm, 50–170, září 2005) nesoucím vysoko nasazenou, velkou korunu. Literatura: Frolík (nedat.), kontrola červenec 2017). Druhý dub na vnější straně hráze rybníka Velký Závistivý, asi 30 m jižně od předchozího (49,14528°N, 14,80264°E) je suchý (obr. 52), z kmene opadává kůra ($\phi = 548$ cm, 100–230, měřil J. Michálek, leden 2000). Překvapivé je, že tyto dva duby, ač jsou v podstatě ve stádiu rozpadu, se za posledních 10 let téměř nezměnily. Frolík (nedat.; pravděpodobně v 80. letech) uvádí v lokalitě Velký Závistivý dva duby o obvodu kmene 625 cm a 610 cm, částečně odumřelé a ztrouchnivělé. O jaké stromy přesněji šlo, není jasné, ale lze předpokládat, že jde jen o měření po svahu nadhodnocené obvodu výše uvedených dvou dubů.

Mezi rybníky Malý a Velký Závistivý na okraji malé louky a lesa 170 m sv. za Karštejskou baštou (49,14276°N, 14,80671°E) roste dub vedený jako Významný strom Lesů České republiky (ač není v terénu označen, byl uveden na internetové stránce <http://www.lesyrcz.cz/pece-o-les/ochrana-prirody-u-lcr/Stranky/vyznamne-stromy-lcr.aspx>, 13. 3. 2017). Dub má pravidelný vzhled

Obr. 43 – Kardašova Řečice, borovice u rybníka Dubný, obvody kmenů 226 a 217 cm (foto J. Prach 2015).

Fig. 43 – Kardašova Řečice, scots pines near the Dubný fishpond, girth 226 and 217 cm (photo by J. Prach 2015).

Obr. 44 – Kardašova Řečice, dvojice dubů na hrázi rybníka Travný, v popředí suchý dub obvodu kmene 386 cm a v pozadí dub o obvodu kmene 416 cm (foto J. Prach 2015).

Fig. 44 – Kardašova Řečice, two oaks on the Travný fishpond dam, girth 386 cm (dry oak in the foreground) and 416 cm oak in the background (photo by J. Prach 2015).

Obr. 45 – Kardašova Řečice, dub na hrázi rybníka Malá Ochoz, obvod kmene 424 cm (foto J. Prach 2015).

Fig. 45 – Kardašova Řečice, oak on the Malá Ochoz fishpond dam, girth 424 cm (photo by J. Prach 2015).

Obr. 46 – Kardašova Řečice, dub na hrázi rybníka Popelov u osady Cikar, obvod kmene 551 cm (foto J. Prach 2015).

Fig. 46 – Kardašova Řečice, oak on the Popelov fishpond dam near Cikar settlement, girth 551 cm (photo by J. Prach 2015).

Obr. 47 – Kardašova Řečice, suchý dub na hrázi rybníka Slavíček, u výpusti, obvod kmene 515 cm (foto J. Michálek 2004).

Fig. 47 – Kardašova Řečice, dry oak on the Slavíček fishpond dam, girth 551 cm (photo by J. Michálek 2004).

Obr. 48 – Kardašova Řečice, dub v sv. části hráze rybníka Slavíček, obvod kmene 541 cm (foto J. Michálek 2004).

Fig. 48 – Kardašova Řečice, oak on the north-eastern part of Slavíček fishpond dam, girth 541 cm (photo by J. Michálek 2004).

solitéry, výrazné kořenové náběhy (obr. 53) a přímý válcový kmen ($o = 509$ cm, 130–170, říjen 2016). Z kmene postupně odbočuje několik slabých bočních větví a v asi 6 m výšce se větví postupně na 6 kosterních větví, bez zřetelného terminálu. Strom vypadá zdravý a perspektivní.

Při jižním břehu Velkého Závistivého rybníka, 450 m sv. od Karštejnské bašty (49,14571°N 14,80860°E) se tyčí dvojice jedlí. Rostou 3 m od sebe a mají vysoké koruny a nepravidelné vrcholy. Západní jedle z dvojice ($o = 301$ cm, 130–140) má v bázi mezi kořenovými náběhy otvory od mravenců, východní z dvojice ($o = 289$ cm, 130–140, červenec 2017) se jeví zdravá.

Na hrázi rybníka Malý Závistivý je dvojice, dříve trojice dubů na vnějším svahu hráze u výpusti rybníka. Jižní a nejsilnější dub (49,14103°N, 14,80347°E) je chráněný jako památný strom „Dub u rybníka Malý Závistivý“, kód ÚSOP 102976 (obr. 54). Kmen stromu ($o = 562$ cm, 130–220, výška stromu 24 m, březen 2004) je rovný, průběžný a vysoký, dole a ve střední části s pahýly a otvory po větvích. Vysoko v koruně zbyla jedna kosterní větev a chochol větví na vrcholu. Literatura: Hlásek 1982 in Kolektiv (1977–1989), Frolík (nedat.), kontrola červenec 2017.

V jeho sousedství je torzo někdejšího prostředního stromu z trojice dubů (49,14124°N, 14,80345°E), dnes už z většiny rozpadlé. V březnu 2004 měl dutý, asi 6 m vysoký zbytek kmene, jehož větší část s větvemi ležela okolo ($o = 494$ cm, 120–160), dodnes zbyl jen střep spodní části kmene.

Třetí dub severněji (za výpustí, 49,14136°N, 14,80346°E) má bizarní, dutý, vyhořelý kmen s boulemi, jizvami a otvory ($o = 542$ cm, 120–210, výška stromu 24 m, 2004, obr. 55). Strom je otevřený portálem do dutiny ze sv. strany a v 7 m výšce se kmen dělí do vrcholové vidlice.

U jižního konce hráze Malého Závistivého rybníka (cca 49,13947°N, 14,80542°E) se ještě v roce 2006 tyčil zbytek dubu ($o = 475$ cm, 115 – 190, duben 2004) s velkou jizvou po odlomení půlky koruny, v roce 2004 už mrtvý a později odstraněný. Dnes je zde jen nízký pařez. Literatura: Frolík (nedat.).

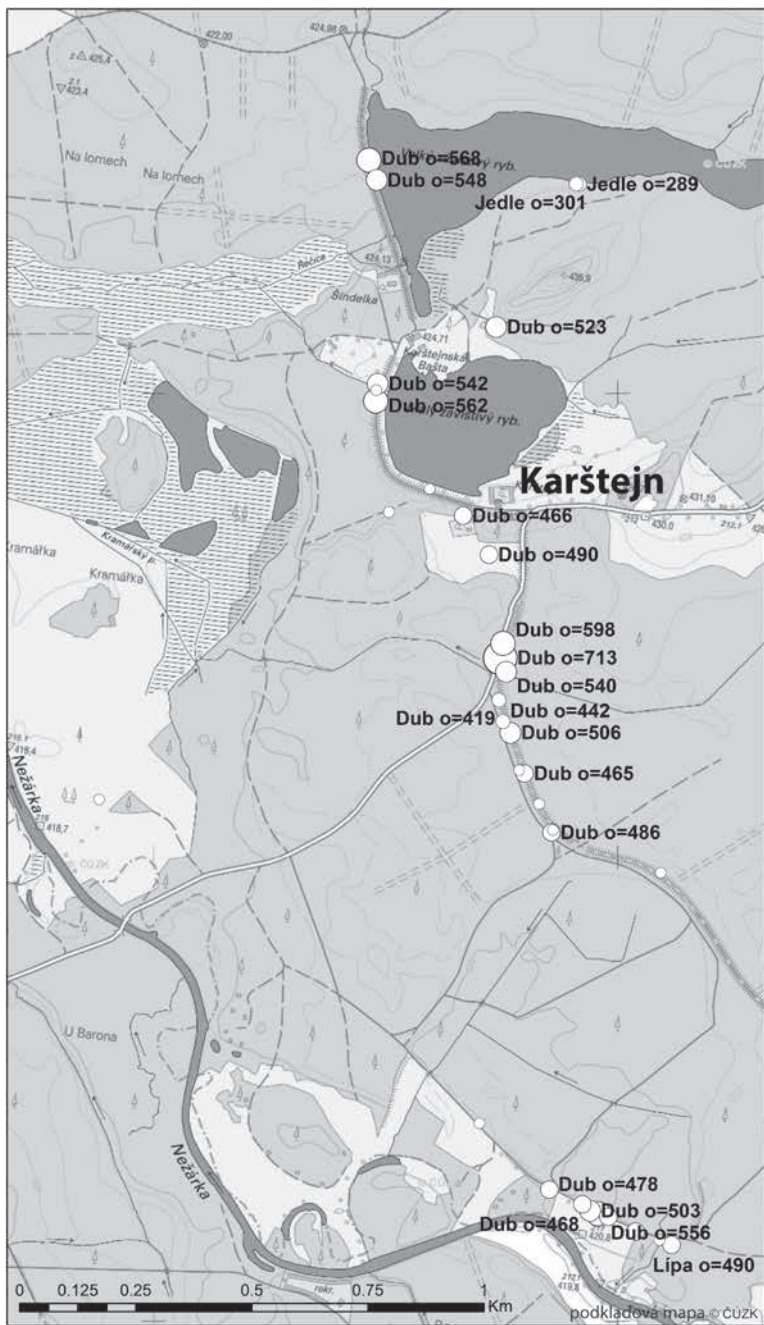

Obr. 49 – Kardašova Řečice, dub v okraji lesa západně od hájovny Vilémka u osady Cikar, obvod kmene 606 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 49 – Kardašova Řečice, oak in the forest edge western from Vilémka gamekeeper's house, girth 606 cm (photo by J. Prach 2006).

Na jižním břehu bývalého bezpečnostního přelivu rybníka Malý Závistivý, u plotu chaty (49,13904°N, 14,80651°E) roste nenápadný dub s kmenem se starými jizvami (o = 466 cm, 130–230, listopad 2010, převzato od M. Pracha) a nepravidelnou jednostrannou korunou.

V lesním porostu nedaleko okraje louky asi 250 m zjz. od Karštejna (49,13892°N, 14,80433°E) se tyčil jeden z nejmohutnějších smrků v oblasti (obr. 56). Měl mohutné kořenové náběhy, protože rostl na kraji močálu. Silný kmen (o = 409 cm, 130–140, 2006) byl dole bez větví, prostřední obloukovitě šikmo dolů svěšené větve byly suché patrně vlivem zastínění okolním porostem, vršek tvořily 2 špičky přesahující okolní porost. Strom byl zaznamenán v roce 2004, v listopadu 2006 byl už ve viditelně špatném zdravotním stavu – při patě plodnice dřevokazných hub, kmen popraskaný a s výrony pryskyřice. Ulomil se v bázi patrně při silném větru v lednu 2007. Jiné dva smrky s kmeny o obvodu okolo 3,2 m jsou v okolí Karštejna v lesích mezi Velkým a Malým Závistivým

Obr. 50 – Mapa okolí Karštejna v lesích na pravém břehu Nežárky na k. ú. Kardašova Řečice s vyznačením poloh popsáných stromů.

Fig. 50 – Map of the Karštejn settlement surroundings, in the forest on the right bank of Nežárka River south of Kardašova Řečice with the localities of mentioned veteran trees.

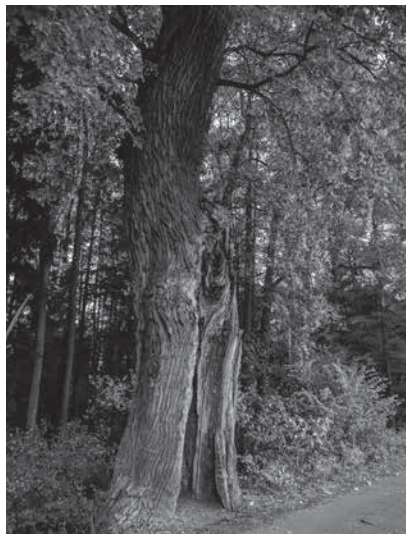
rybníkem a další roste u úpatí hráze s duby jižně Karštejna (několik desítek metrů od odbočky asfaltové cesty od hráze k Nežárce), ale než tyto smrky dorostou mohutnosti zaniklého smrku, to bude ještě nějaký čas trvat, proto nebyly zatím podrobněji popsány.

V louce, později oplocence 120 m již. od Karštejna (49,13836°N, 14,80742°E) roste dub, polovina dřívějšího dvojkmene (obr. 57), vedený jako památný strom „Dub u Karštejna 1“, kód ÚSOP 103000. Kmen (o = 490 cm, 130, výška 25 m, březen 2004) má na bázi velkou jizvu a dutinu po odlomení jižního kmene. J. Hlásek 1982 (in Kolektiv 1977–1989) zaznamenal ještě celý strom se dvěma souběžnými kmeny a obvodem 540 cm (kontrola červenec 2017).

Na hrázi zaniklého rybníka 350 m jižně od Karštejna najdeme uvnitř lesa ve svahu hráze nad lesní silničkou dva velmi mohutné duby. Severní z dvojice (49,13669°N, 14,80814°E), chráněný jako „Dub u Karštejna 2“, kód ÚSOP 103013 (obr. 58) má silný kmen (o = 598 cm, 70–180, březen 2004, výška stromu 29 m), uvnitř dutý, na jv. otevřený úzkou puklinou pod kůrou. Na kmeni jsou pahýly po suchých olámaných větvích, nahoře je chochol několika živých větví, z nichž ještě některé z posledních se olámaly v zimě počátkem roku 2006. Literatura: Chudoba 1977 a Nechvátal 1989 (in Kolektiv 1977–1989), kontrola červenec 2017. Několik desítek metrů jižněji (49,13641°N, 14,80811°E) se tyčí památný strom „Dub u Karštejna 3“, kód ÚSOP 103012 (obr. 59). Obvodem kmene je druhým nejsilnějším stromem popisované oblasti (o = 713 cm, 30–180 pod boulí, březen 2004, výška stromu 27,5 m). Dole na kmeni jsou boule s otvory a pahýly po spodních větvích. Vzhůru pokračuje rovný kmen s boulemi, nahoře jsou další pahýly a vrcholová vidlice tvořící malou, nahoru vytáhlou korunu. Literatura: Chudoba 1977 a Nechvátal 1989 (in Kolektiv 1977–1989), kontrola červenec 2017. Oba tyto velmi mohutné duby na hrázi již. od Karštejna poslední desetiletí zjevně trpěly vlivem přerůstání okolním porostem a podrůstáním hustými smrků. Odstranění smrků v rámci ošetřování památných stromů jistě pomohlo, ale i tak zůstaly poslední živé větve až na vrcholu fragmentu koruny a stromy postupně dožívají.

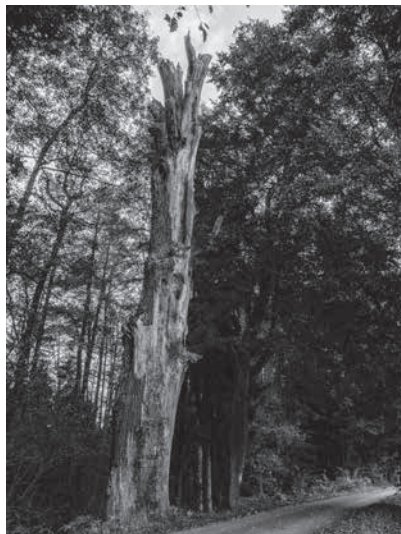
Z více dubů na hrázi dále jižněji (literatura: Chudoba 1977 a Nechvátal 1989 in Kolektiv 1977–1989) zbývají torza, většinou mrtvá a v různém stádiu rozpadu: jv. od památných dvou dubů, na vých. straně hráze odvrácené od cesty, ze sev. u průkopu hrázi (49,13616°N, 14,80834°E) se ukrytý v porostu tyčí zbytek dubu (o = 540 cm, 50–210, mírně šikmo pod boulí, červenec 2017 – i následující duby na hrázi) jehož zcela dutý a k záp. otevřený kmen nese východní polovinu silně proschlé a sekundárně obrůstající koruny. Jižněji následují na záp. straně hráze po řadě mrtvý 8 m vysoký pahýl dubu bez větví, z většiny bez kůry (o = 419 cm, 130–210) a dutý pahýl dubu s kůrou a několika zbytky větví s odchlupující se kůrou (o = 442 cm, 130–230). Z východní strany hráze (49,13499°N, 14,80870°E) je mrtvý dub s kůrou s jedním silným pahýlem kosterní větve (o = 506 cm, 130–250). Dále jižněji na hrázi, mimo torzo menšího obvodu a několika již děle ležících rozlámaných dubů najdeme ze záp. strany hráze polovinu dutého vysokého pařezu dříve patrně silného dubu a z vých. strany na koruně hráze stále živý dub s kuželovitým kmenem (o = 465 cm, 130–230) s pahýly větví a malou sekundární korunou. U odbočky turistické cesty z hráze na jz., v jz. svahu hráze (49,13353°N, 14,81028°E) se tyčí dub s přímým průběžným vysokým kmenem (o = 486 cm, 130–270) s oky asi do dutiny, několika pahýly bočních větví a menší zbytkovou vysoko položenou korunou. Celkově je zjevné, že zdejší původně rozvolněné hrázové stromořadí postupně vzalo za své vlivem zapojení okolního lesa.

V louce v nivě na pravém břehu Nežárky jižně od Kramářky, 280 m sz. od mostu přes Nežárku, jihozápadně od Karštejna (49,13267°N, 14,79692°E) rostl výrazný solitérní dub. V březnu 2004 to byl strom s vysokým kmenem (o = 505 cm, 130), který se ve výšce 4 m dvojit, ale z koruny se zachovala jen jižní polovina. Na podzim 2006 byl strom spadlý, ulomený. Zbylé, asi 3,5 m vysoké ležící torzo se dále rozpadá.

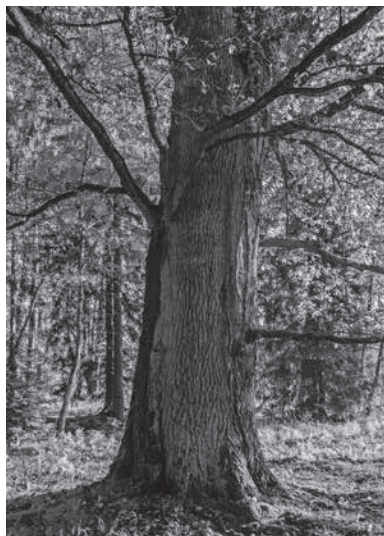
Obr. 51 – Kardašova Řečice, Karštejn, severní ze dvou dubů na hrázi rybníka Velký Závistivý, obvod kmene 568 cm (foto J. Prach 2016).

Fig. 51 – Kardašova Řečice, Karštejn, oak on the Velký Závistivý fishpond dam, girth 568 cm (photo by J. Prach 2016).

Obr. 52 – Kardašova Řečice, Karštejn, jižní ze dvou dubů na hrázi rybníka Velký Závistivý, obvod kmene 548 cm (foto J. Prach 2016).

Fig. 52 – Kardašova Řečice, Karštejn, oak on the Velký Závistivý fishpond dam, girth 548 cm (photo by J. Prach 2016).

Obr. 53 – Kardašova Řečice, Karštejn, dub mezi Malým a Velkým Závistivým rybníkem, obvod kmene 523 cm (foto J. Prach 2016).

Fig. 53 – Kardašova Řečice, Karštejn, oak between ponds Velký Závistivý and Malý Závistivý, girth 523 cm (photo by J. Prach 2016).

Obr. 54 – Kardašova Řečice, Karštejn, nejsilnější a chráněný dub na hrázi rybníka Malý Závistivý, obvod kmene 562 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 54 – Kardašova Řečice, Karštejn, protected oak on the Malý Závistivý fishpond dam, girth 562 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 55 – Kardašova Řečice, Karštejn, dub na hrázi rybníka Malý Závistivý, u výpusti, obvod kmene 542 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 55 – Kardašova Řečice, Karštejn, oak on the Malý Závistivý fishpond dam, girth 542 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 56 – Kardašova Řečice, smrk u Karštejna, který padl v roce 2007, obvod kmene 406 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 56 – Kardašova Řečice, Norway spruce near Karštejn settlement which fell down in 2007, girth 406 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 57 – Kardašova Řečice, chráněný dub v louce u Karštejna, obvod kmene 490 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 57 – Kardašova Řečice, oak in the meadow near Karštejn settlement, girth 490 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 58 – Kardašova Rečice, dub na hrázi jižně od Karštejna, severní z dvojice památných stromů před ošetřením a opadáním některých větví, obvod kmene 598 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 58 – Kardašova Rečice, oak on the former fishpond dam south of Karštejn settlement, girth 598 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 59 – Kardašova Rečice, mohutný dub na hrázi jižně od Karštejna, jižní z dvojice památných, obvod kmene 713 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 59 – Kardašova Rečice, monumental oak on the former fishpond dam south of Karštejn settlement, girth 713 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 60 – Kardašova Rečice, lípa u jižního konce hráze bývalého rybníka Podsedek jižně od Karštejna, obvod kmene 490 cm (foto J. Prach 2016).

Fig. 60 – Kardašova Rečice, lime near the south end of the former Podsedek fishpond dam south of Karštejn settlement, girth 490 cm (photo by J. Prach 2016).

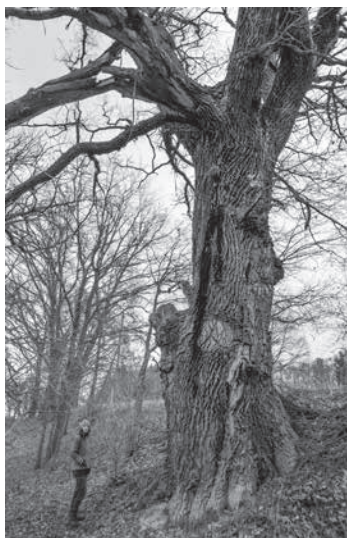
Obr. 61 – Kardašova Řečice, skupina dubů na hrázi bývalého rybníka Podsedek již. od Karštejna. Zleva „Dub u Podsedku 2“ obvodu kmene 503 cm, uprostřed „Dub u Podsedku 1“ obvodu kmene 556 cm a vpravo dub obvodu kmene 496 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 61 – Kardašova Řečice, group of oak trees on the former Podsedek fishpond dam, girth from the left 503 cm, 556 cm and 496 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 62 – Kardašova Řečice, chráněný „Dub u Podsedku 3“ na hrázi bývalého rybníka Podsedek, v lese zsz. od výrazné trojice dubů v okraji louky, obvod kmene 478 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 62 – Kardašova Řečice, oak on the former Podsedek fishpond dam west of marked group of oaks, girth 478 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 63 – Ratiboř, dub mezi Holenským Dvorem a samotou Ovčín, obvod kmene 588 cm (foto J. Prach 2012).

Fig. 63 – Ratiboř, oak between Holenský Dvůr and Ovčín settlements, girth 588 cm (photo by J. Prach 2012).

Obr. 64 – Hatín, buk v okraji lesa 850 m západně od Holenského Dvora, obvod kmene 436 cm (foto J. Prach 2012).

Fig. 64 – Hatín, beech in the forest edge 850 m west of Holenský Dvůr settlement, girth 436 cm (photo by J. Prach 2012).

Podsedeck:

Hráz bývalého rybníka Podsedeck leží při pravém břehu Nežárky v lesích zhruba 1,5 km jižně od Karštejna. Na místo vede žlutá turistická značka. Následuje popis stromů ze stromořadí na hrázi postupně od jihu.

U rozcestí lesních cest při jižním konci hráze (49,12556°N, 14,81540°E), na břehu stoky patrně bývalého přepadu rybníka roste lípa srdčitá (obr. 60), chráněná jako památný strom „Lípa u Podsedku“, kód ÚSOP 103017. Strom má zajímavý tvar. Z kmene s mohutnými kořenovými náběhy (o = 490 cm, 130, výška stromu 27 m, duben 2004) odbočují asi ve 3 m výšky proti sobě dvě v bázi zploštělé větve. Náběhy větví tvoří na kmeni jakási „žebra“, vedoucí až k zemi. Pokračující kmen je výrazně slabší a zhruba ve výšce 8 m se dělí do olámaných vrcholových větví.

Nedaleko od lípy na jižní straně hráze (49,12562°N, 14,81503°E) ležel dub s dutým kmenem (o = 478 cm, 110–200, 2004) padlým přes stoku. Postupně se rozpadá.

O několik desítek metrů dále, na hrázi (zhruba 49,12572°N, 14,81430°E) roste dutý, prohnílý dub (o = 456 cm, 100–160, výška 22 m, 2004) se závaly, dutinami a dřevokaznými houbami s výmladky v jizvách po spodních větvích, výše s pahýly. Ze smrku rostoucího dále na hrázi (o = 347 cm, 120–180) zaznamenaného ještě roku 2004, zbyl po pár letech už jen pařez.

Nejpůsobivější skupina starých dubů je zde v místech, kde vede hráz po okraji louky (obr. 61). Na sv. straně cesty a hráze (49,12594°N, 14,81344°E) zde roste dub s kmenem s jizvami (o = 496 cm, 130–150, výška stromu 18 m, 2004) a nepravidelnou malou olámanou korunou.

Jako památný strom „Dub u Podsedku 1“ (dříve „dub“), kód ÚSOP 103019, je chráněn nejsilnější dub v okraji louky (49,12597°N, 14,81313°E). Má rovný vysoký kmen (o = 556 cm, 130, výška stromu 25,5 m, 2004) s velkou centrální dutinou ve spodní části vyplněnou množstvím ztrouchnivělé dřevní hmoty. Kmen je v celé délce značně silný, průběžně s jizvami a s otvory do dutiny. Větve má olámané, často suché, až nahoře je malá koruna.

Mezi cestou a loukou, jako sv. z výrazné trojice (49,12601°N, 14,81289°E) roste památný strom „Dub u Podsedku 2“ (dříve „dub“), kód ÚSOP 103018. Má dole na kmeni jizvy, výš boule, výraznou větev nad louku a místy proschlé větve, ve vrcholovém dělení hnilobu (o = 503 cm, 110–160, výška stromu 22 m, 2004).

Přibližně 20 m severně od trojice, na severní straně cesty a hráze (49,12612°N, 14,81263°E) roste další, téměř suchý dub s přímým, po celé délce puklým kmenem (o = 468 cm, 120–180, 2004) a uraženým vrcholem.

Dále zsz. od trojice dubů, v místech kde už hráz prochází lesem, na její jv. straně (49,12632°N, 14,81161°E) roste další chráněný dub „Dub u Podsedku 3“, dříve „dub“ kód ÚSOP 103015. Má kmen plný boulí a obrostlý malými výmladky (o = 478 cm, 120–160, výška stromu 21,5 m, 2004). Kmen se původně dělil do vidlice kosterních větví. V pahýlu vylomené větve původně směřující nad cestu zeje otvor do dutiny (obr. 62). Dále na sz. od památných dubů najdeme na hrázi ještě rozpadající se torzo dubu, už bez kůry (o = 382 cm, 130–180, 2004). Literatura: Kolektiv (1977–1989), zběžná kontrola říjen 2016.

Ratiboř u Jindřichova Hradce

Přibližně 200 m jihozápadně od Holenského Dvora, severně od samoty Ovčín, 1,2 km jižně od obce Mnich (49,15197°N, 14,88110°E) roste ve svahu úvozu u jírovcové aleje při cestě na Holenskou hájovnu silný dub (obr. 63). Jeho kmen se závaly, boulemi a hřebíky je nakloněný na západ (o = 588 cm, 50–150 hodně šikmo, prosinec 2012). Ve 2–3 m trčí směrem na sever sokl po ulomené velké větvi, ve výšce asi 6 m se kmen dělí a korunu tvoří tři mohutné a jedna dvojící se, ale už suchá větve. Strom se zdá být zdravý, perspektivní, má velkou kulatou korunu.

Na ostrůvku v rybníce Velká Holná, asi 100 m záp. od pobřeží ostrova Naxos (49,13522°N, 14,87318°E) roste dub s výraznými kořenovými náběhy, kmenem s jizvou a několika choroši (o = 410 cm, 130–140). Větví se od výšky 3 m na mnoho větví do široké koruny (prosinec 2015, převzato od M. Pracha).

Hatín

Severně od rybníka Velká Holná, v okraji lesa otočeném k severu, 850 m západně od Holenského dvora (49,15207°N, 14,87137°E) roste buk vedený jako významný strom Lesů České republiky (<http://www.lesycr.cz/pece-o-les/ochrana-prirody-u-lcr/Stranky/vyznamne-stromy-lcr.aspx>, 13. 3. 2017). Jde o značně prosychající buk s choroši, kmenem druhotně obrostlým mladšími větvemi (o = 436 cm, 130, prosinec 2012) a vysokou řídkou korunou (obr. 64).

Rybník Velká Holná:

Na rozcestí lesních cest při jižním konci hráze rybníka Velká Holná (49,13133°N, 14,86708°E) roste buk chráněný jako „Buk u rybníka Holná“, kód ÚSOP 102999. Měl přímý, průběžný, spirálovitě kroucený kmen (o = 482 cm, 130–160 šikmo, 2004) s centrální dutinou a nakloněný na jv. nad cestu (obr. 65). Kmen byl už částečně bez kůry a porostlý dřevokaznými houbami. Některé kosterní větve ležely vylomené pod stromem a zbývala malá řídká koruna, tvořená malými větvemi (září 2004). Na podzim 2005 strom shodil listy dříve než okolí buky, jeho zdravotní stav se zhoršoval a hrozil pádem. Koncem roku 2006 ještě většina stromu stála, ale následně byla vrchní část kmene odstraněna, aby ze stromu zbylo stabilní torzo bezpečné pro své okolí. V roce 2010 byla ochrana stromu formálně zrušena, ale svým způsobem působivá skulptura spodní části kmene na místě stojí nadále (prosinec 2015). Literatura: Hlásek 1981 (in Kolektiv 1977–1989).

Na návodní straně hráze rybníka Velká Holná, zhruba 100 m sev. od buku (49,13219°N, 14,86708°E) roste mohutný dub. Dutý kmen tehdy už zcela suchého dubu s velkou boulí a otvory dosahoval obvodu 550 cm (20–100, duben 2006). Dub pravděpodobně padl kolem roku 2010. Severněji na hrázi, u boudy a výpusti rybníka zaznamenal J. Hlásek (Kolektiv 1977–1989) roku 1986 dub letní o obvodu 560 cm a naproti na straně hráze k vodě lípu srdčitou o obvodu 460 cm. Poznámka datovaná k roku 1989 (pravděpodobně od J. Nechvátala) uvádí dub suchý, lípa vyhníla (Kolektiv 1977–1989). Po patnácti letech jsem tyto stromy už nezaznamenal a zjevně zcela zanikly, pokud nešlo jen o chybu v lokalizaci na vnější stranu hráze a tedy ve skutečnosti o výše popsany dub.

Nedaleko severního konce hráze rybníka, u jz. rohu zahrady Holenské Bašty (hájovny Holenská hráz, 49,13478°N, 14,86558°E) roste silně proschlý dub s výrazně boulovatým, mírně nakloněným kmenem s jizvami (o = 458 cm, 110–160, duben 2006). V 6 m výšce se trojí do nepravidelné prosychající koruny (obr. 66).

V Evženově údolí, na pravém břehu Holenského potoka zhruba 500 m pod hrází rybníka Velká Holná zaznamenal J. Hlásek v roce 1981 dub letní. Udává obvod 410 cm a strom vyhníla a proschlý (Kolektiv 1977–1989). Z fotografie je patrné, že šlo o pravidelně rostlý dub s průběžným válcovým kmenem. V prosinci 2006 jsem zaznamenal už jen 1,7 m vysokou tlející spodní část kmene bez kůry a rozpadající se, zjevně již déle ležící kmen dubu, zarostlý ve smrkové mlazině (49,13348°N, 14,86058°E).

Asi 700 m záp. od Holenské bašty, ze severu nad Evženovým údolím roste skupina douglasek tisolistých. Nejsilnější z rozvolněné skupiny nejméně desítky douglasek je evidovaná jako významný strom Lesů České republiky. Roste u křižení lesních cest Tajdámská a Pikerka, ze severu u Tajdámské a z východu od průseku cesty Pikerka (49,13418°N, 14,85682°E). Kmen (o = 347 cm, 120–150, prosinec 2006) nese částečně jednostrannou korunu se suchými spodními větvemi, v důsledku zastínění sousedním mladším porostem (obr. 67). Druhá douglaska vynikající ze skupiny jinak menších douglasek silným kmenem roste několik desítek metrů severněji, z druhé strany (ze západu) od cesty, mezi cestou a potůčkem (49,13428°N, 14,85663°E). Kmen (o = 323 cm, 120–130, prosinec 2006) je zdola bez větví a korunu nese až velmi vysoko (prosinec 2006).

V obci Hatín, nad silnicí na jižním okraji vsi se ve vých. okraji zahrady u č. p. 2 (49,10633°N, 14,91040°E) tyčil silný památný dutý javor klen, „Hatínský klen“, kód ÚSOP 103020, známý jako

Obr. 65 – Hatín, buk u hráze rybníka Velká Holná, dnes už jen torzo spodní části kmene, obvod kmene 482 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 65 – *Hatín*, former beech near the southern end of the Velká Holná fishpond dam, now only remnants of the trunk, girth 482 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 66 – Hatín, dub u Holenské Bašty, obvod kmene 458 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 66 – *Hatín*, oak near the Holenská Bašta house, girth 458 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 67 – Hatín, skupina douglasek nad Evženovým údolím, obvod kmene až 347 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 67 – *Hatín*, group of Douglas-fir north of Evženovo údolí valley, girth up to 347 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 68 – Hatín, javor klen za obcí nad silnicí k Jemčině, obvod kmene 452 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 68 – *Hatín*, maple (*Acer pseudoplatanus*) near the village above the road in direction to Jemčina, girth 452 cm (photo by J. Prach 2006).

Klen Marie Terezie (Hrušková & Turek 2003). Obvodem kmene 573 cm (dle měření J. Michálka v roce 1997) patřil k několika nejsilnějším jihočeským javorům. Padl v roce 2003 a zbytky kmene byly odstraněny. Už v roce 2004 byl na místě jen nízký pařez. Literatura: Chudoba 1980 (in Kolektiv 1977–1989).

Jen asi 60 m jz. od místa bývalého slavného kleny (49,10606°N, 14,90961°E) roste jeho následovník, další javor klen s kmenem už také poměrně mohutným (o = 377 cm, cca 130, duben 2005), dvojícím se ve výšce 2 m a dále členěný postupně do kulaté koruny.

Nad silnicí na Jemčinu 300 m za Hatínem vpravo, 15 m sv. od silnice (49,11014°N, 14,90364°E) roste ještě mohutnější javor klen, který je nebývale pravidelnou solitérou (obr. 68). Jeho kmen (o = 452 cm, 120–140, říjen 2005) se postupně rozšiřuje a ve výšce 4–5 m se větví na 9 větví, které tvoří velkou kulatou korunu (říjen 2005). Javor by zasluhoval vyhlášení za památný strom, nejen pro svou mohutnost, nebývale pravidelný vzhled a pěkné umístění v krajině, ale také jako důstojný pokračovatel zaniklého Hatínského kleny. Mohly by se na něj postupně přenést pověsti o Marii Terezi, která se zde zastavila pod velkým javorem (Hrušková & Turek 2003).

V remízku v poli 70 m nad javorem, 400 m sz. od Hatína (49,11069°N, 14,90417°E) roste mohutná, rozložitá, ale olámaná a obrážející lípa (obr. 69). Její kmen (o = 528 cm, 100–120, 2005) má dole veliké kořenové náběhy, ve výšce 3 m se dvojit, ale jv. kmen je ulomený a leží vedle ořezaný. Zbyla záp. část stromu. Na kmeni lípy je připevněn starý smaltovaný štítek „strom chráněný st. lesní správou a st. památ. úřadem“.

V lesích mezi Jemčinou a Velkou Holnou, v lokalitě U Buku, 2,8 km severně od zámku Jemčina, v porostu zhruba 50 m jižně od křížení lesních cest Tekla a Srncí (49,12247°N, 14,85558°E) byl zaznamenán rozpadající se dozívající silný buk (obr. 70). Vysoký válcový kmen (o = 471 cm, 120–150, říjen 2010) byl už z větší části bez kůry, s plodnicemi mnohých dřevokazných hub a patrně v rychlém rozkladu. Kmen byl ulomený ve výšce asi 10–12 m, s poslední živou větví. Na leteckém snímku z roku 1953 je patrná nápadná mohutná koruna, tehdy zřejmě solitérního stromu v pasece. Přestože buk svojí mohutností nezaostává za jinými památnými v regionu a dal patrně název danému místu uváděnému i v mapách, nebyl nikde dříve podchycen a byl zaznamenán víceméně náhodně (v roce 2010, později nekontrolován).

Asi 1,3 km severně od zámku Jemčina v lokalitě Červený jelen, na mírném kopečku z východu přiléhajícímu k hlavní lesní silnici (zvané Šenkurská) a z jihu k lesní louce roste skupina devatenácti douglasek tisolistých. Nejsevernější douglaska ze skupiny (49,10887°N, 14,85117°E) je nejmohtnější z jednodenných (o = 401 cm, 130–170 cm, říjen 2010, obr. 71). Kmen nejjižnější douglasky ze skupiny se ve výšce asi 2 m dvojit (obr. 72), proto strom dosahuje ještě většího obvodu kmene (o = 413 cm, 120–170 cm, říjen 2010). Ostatní douglasky menších rozměrů nebyly podrobněji dokumentovány.

Pod hrází malého lesního rybníka Napraš sev. od Zadního Dvora (zhruba 49,1124°N, 14,8226°E) roste dub se starým štítkem na kmeni, podrobněji nebyl dokumentován (obvod odhadem 4–4,5 m, únor 2009).

Okolí Zadního Dvora (viz mapa na obr. 73):

Asi 100 m sev. od Zadního Dvora, v řadě menších stromů (49,10688°N, 14,82268°E) roste dvojkmenný podsaditý dub chráněný jako „Dub u Zadního Dvora 4“, dříve „Dub u Zadního Dvora“, kód ÚSOP 102986. Jeho nízký kmen, dělí se ve výšce 1,5 m (o = 618 cm, 90–180, výška stromu 21,5 m, březen 2004) je porostlý dřevokaznými houbami a nese značně proschlou korunu (obr. 74). Literatura: Hlásek 1982 (in Kolektiv 1977–1989), kontrola únor 2014.

Jako severní z dvojice dubů pod vodárnou, 300 m zsz. pod Zadním Dvorem, 50 m jz. od cesty k chatám (49,10726°N, 14,81882°E) roste vysoký dvojkmenný chráněný „Dub u Zadního dvora 2“, dříve „Dub u Hatína 3“, kód ÚSOP 102984 (obr. 75). Jde o dva kmeny srostlé při bázi (o = 682 cm, 130–682, výška stromu 29 m, březen 2004). Kmen od spodu vyhnívá. Tři metry od něj bylo

Obr. 69 – Hatín, lípa za obcí v polích nad silnicí k Jemčině, obvod kmene 528 cm (foto J. Prach 2006).

Fig. 69 – Hatín, lime in the fields near the village above the road in direction to Jemčina, girth 528 cm (photo by J. Prach 2006).

Obr. 70 – Hatín, zbytek buku u rozcestí U Buku severně od Jemčiny, obvod kmene 471 cm (foto J. Prach 2010).

Fig. 70 – Hatín, remnants of beech tree near the forest path junction “U Buku” north of Jemčina castle, girth 471 cm (photo by J. Prach 2010).

Obr. 71 – Hatín, severní z douglasek v lokalitě Červený jelen severně od zámku Jemčina, obvod kmene 401 cm (foto J. Prach 2010).

Fig. 71 – Hatín, northern Douglas-fir from the group in the locality “Červený jelen” north of Jemčina castle, girth 401 cm (photo by J. Prach 2010).

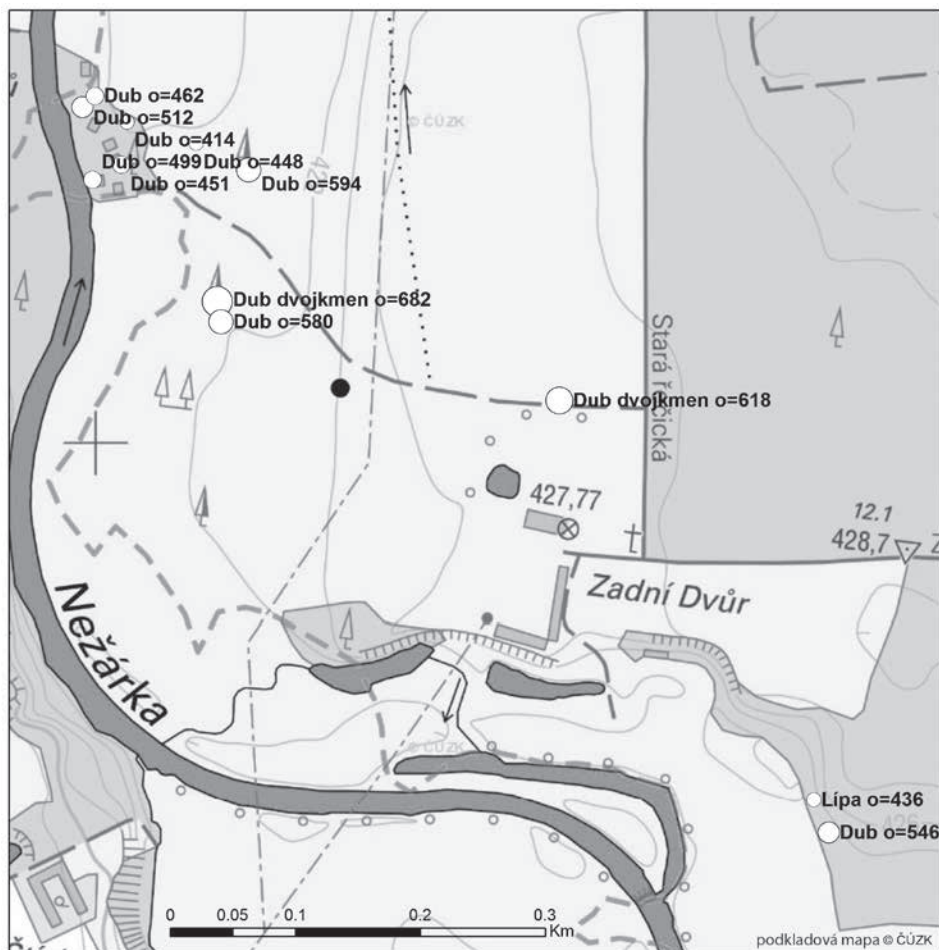

Obr. 72 – Hatín, nejjižnější z douglasek v lokalitě Červený jelen, obvod kmene 413 cm (foto J. Prach 2010).

Fig. 72 – *Hatín, southern Douglas-fir from the group in the locality “Červený jelen” north of Jemčina castle, girth 413 cm (photo by J. Prach 2010).*

mrtvé duté torzo pravděpodobně dalšího dubu ($\sigma = 471$ cm, výška 3,5 m, září 2005), v roce 2014 už z většiny spadlé. Literatura: Hlásek 1982 (in Kolektiv 1977–1989).

Jako jižní dub z této dvojice je dnes torzo, 300 m zsz. od Zadního Dvora, 65 m jz od cesty k chatám (49,10712°N, 14,81889°E). Je chráněné pod názvem „Dub u Zadního dvora 3“, kód ÚSOP 102985, dříve „Dub za vodojemem“. Má kmen s opadávající kůrou a spirálovitě stočenou starou jizvou ($\sigma = 580$ cm, v 80 cm pod prstencovitou zduřeninou, duben 2004). Strom se ještě v roce 2004 jevil zdravý, v září 2005 měl výšku 26,5 m a pravidelnou kulatou korunu, ale už se žloutnoucími listy na některých větvích a byl silně proschlý. Následně strom odumřel zcela a větve byly radikálně zkráceny olámaním v rámci přírodě blízkého ošetření, čímž byl strom citlivě snížen na stabilní a zároveň stále působivé torzo, které zde může vydržet ještě dlouhou dobu (kontrola únor 2014). Literatura: Hlásek 1982 (in Kolektiv 1977–1989).

Obr. 73 – Mapa okolí Zadního Dvora na pravém břehu Nežárky na k. ú. Hatín s vyznačením poloh popisovaných stromů.

Fig. 73 – Map of the Zadní Dvůr settlement surroundings on the right bank of Nežárka River east of Hatín with marked localities of mentioned veteran trees.

Nedaleko severně od popsané dvojice, 400 m sz. od Zadního Dvora, 50 m severně od cesty k chatám (49,10823°N, 14,81897°E), ve dvojici s menší lípou roste chráněný „Dub u Zadního dvora 1“, kód ÚSOP 102983, dřive „Dub u Hatína“ (obr. 76). Dub má velmi mohutné kořenové náběhy, kvůli nim dosahuje značného obvodu kmene (o = 594 cm, 130–190, výška stromu 25,5 m, březen 2004). Válkový kmen se ve výšce asi 4 m větví do kulaté koruny (kontrola únor 2014).

Ze sz. uzavírá skupinu tří popsaných dubů další menší solitérní dub (49,10837°N, 14,81836°E) s vysokým kmenem (o = 448 cm, 130, měřil J. Michálek, 1999) a kulatou korunou (kontrola únor 2014). Literatura: Hlásek 1982 (in Kolektiv 1977–1989).

V pastvinách jižně od těchto dubů, mezi tokem Nežárky a Zadním Dvorem roste ještě několik dubů menšího obvodu než popsané chráněné jako památné, které nebyly podrobněji dokumentovány, ale

Obr. 74 – Hatín, dvojkmenný dub severně u Zadního Dvora, obvod kmene 618 cm (foto J. Prach 2009).
Fig. 74 – Hatín, two-trunked oak north of Zadní Dvůr settlement, girth 618 cm (photo by J. Prach 2009).

Obr. 75 – Hatín, skupina dubů sz. od Zadního Dvora – v popředí dvojkmenný dub obvodu kmene 682 cm, spadlé torzo dřívě obvodu kmene 471 cm a v pozadí torzo dubu o obvodu kmene 580 cm (foto J. Prach 2014).

Fig. 75 – Hatín, a group of oaks north-western from Zadní Dvůr settlement, two trunked oak with girth 682 cm in the foreground, fallen trunk remain with former girth 471 cm and a remain of oak with girth 580 cm in the background (photo by J. Prach 2014).

Obr. 76 – Hatín, severní dub ze skupiny solitér sz. pod Zadním Dvorem, obvod kmene 594 cm a menší lípa v sousedství (foto J. Prach 2014).

Fig. 76 – Hatín, northern oak from group of oaks north-west of Zadní Dvůr settlement, girth 594 cm (photo by J. Prach 2014).

stojí za pozornost jako krajinotvorné hodnotné solitéry. Škoda, že nejsou (2014) řádně zabezpečeny před poškozováním působeným pasoucím se dobytkem.

Další skupina trochu slabších a zdaleka ne tak malebných dubů roste nedaleko při břehu Nežárky a je pod nimi rozložená skupina chat (měření a zběžná dokumentace září 2005). U sv. břehu slepého ramene, asi 0,5 km sz. od Zadního Dvora (49,108457°N, 14,817585°E) roste dvojící se dub (o = 414 cm). Přibližně 20 m záp. od předchozího dubu, u sev. břehu slepého ramene (49,10861°N, 14,81719°E) se tyčí suché torzo dubu s mohutnými kořenovými náběhy a kmenem s boulemi (o = 462 cm), nakloněné směrem na východ a ze západu už bez kůry, s pahýly kosterních větví zbylými z koruny. Literatura: Hlásek 1982 (in Kolektiv 1977–1989). V sev. části plochy u chat (49,10852°N, 14,81708°E) roste dub s kmenem s boulemi a dutinou otevřenou k sv., nakloněný na jz. (o = 512 cm). Má malé boční větve a v 7 m chochol kosterních větví tvořících korunu. Literatura: Hlásek 1982 (in Kolektiv 1977–1989). Ve vých. části plochy u chat u ramene Nežárky (49,10815°N, 14,81758°E) roste dub s kmenem částečně bez kůry po zásahu bleskem (o = 451 cm). Na kmeni má připevněnou ceduli s nápisem WC a ve 4 m se větví na tři větve, z nichž jedna je suchá. V jz. rohu plochy u chat, přímo na břehu řeky Nežárky (49,10801°N, 14,81729°E) je dub s kmenem ve spodní části zduřelým, dutým, s malými otvory a připevněnou budkou (o = 499 cm).

Ve vchodu do objektu Zadního Dvora zaznamenal J. Hlásek (Kolektiv 1977–1989) lípu srdčitou o obvodu 420 cm. V roce 1989 je uvedena poznámka pravděpodobně J. Nechvátala „vyhnilá“ (Kolektiv 1977–1989). Ještě v roce 1999 naměřil J. Michálek u solitérní, pěkné, ale duté lípy obvod 436 cm, ale v roce 2005 zde už ležel jen ořezaný, zřejmě přemístěný kmen v hromadě odpadu.

Ve svahu říční terasy Nežárky asi 200 m jv. od Zadního Dvora (49,10427°N, 14,82602°E), 15 m sz. od následujícího chráněného dubu roste lípa srdčitá s dutým kmenem (o = 436 cm, 120–160, září 2005) obrostlým výmladky. Kmen se v 6 m dělí do zcela olámané a obrážející koruny (obr. 78). Literatura: Hlásek 1982 (in Kolektiv 1977–1989), kontrola únor 2014.

Na okraji lesa ve svahu říční terasy Nežárky 300 m jv. od Zadního Dvora (49,10405°N, 14,82624°E) se tyčí chráněný „Dub u Zadního dvora 5“, kód ÚSOP 102987, dříve „Dub u Hatína 2“ (obr. 77). Má uvnitř dutý kmen (o = 546 cm, 100–190, březen 2004) s jizvami a nízkou olámanou korunu. Literatura: Hlásek 1982 (in Kolektiv 1977–1989), kontrola únor 2014.

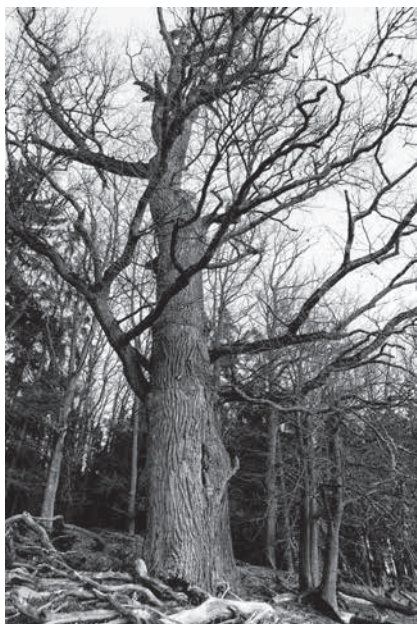
U chaty mezi Jemčinou a Zadním Dvorem (asi 1,2 km jv. od Zadního Dvora), v lese u jeho okraje (49,10064°N, 14,83272°E) rostl velmi mohutný dub (obr. 80) s otevřenou vyhořelou dutinou v kmeni (o = 650 cm, měřil J. Michálek, leden 1999, strom měl ještě jednu živou větev). V březnu 2004 zde byl čerstvý nízký pařez o obvodu u země patrně přes 8 m. Tento mimořádný, ale nechráněný dub, nebo jeho zbytek, patrně někomu posloužil jako zdroj dřeva. Literatura: Hlásek 1982 (in Kolektiv 1977–1989).

U cesty v okraji lesa otevřeném k jihu, mezi Jemčinou a Zadním Dvorem, 1 km jv. od Zadního Dvora (49,10058°N, 14,83377°E, viz mapa na obr. 79) se tyčí dub chráněný jako „Dub u Zadního dvora 6“, kód ÚSOP 102988, dříve „Dub u Hatína 1“ (obr. 81). Jeho silný a zdravě vypadající kmen (o = 633 cm, 130 mírně šikmo, březen 2004) se dělí ve 3 terminály a nese velkou košatou korunu. Strom se jeví vitální a v dobrém stavu. Literatura: Hlásek 1982 (in Kolektiv 1977–1989), Hrušková & Turek (2003), kontrola únor 2014.

V porostu pod obloukem cesty na okraji mokřiny jv. od výše popsaného dubu a severně od dále popsaného největšího dubu (49,09823°N, 14,83628°E) je suchý dub, jehož kmen (o = 492 cm, 130–150, leden 2008) nesl vysoko nasazenou malou korunu (obr. 82). Ze stromu opadá kůra a postupně se rozpadá.

Okolí Jemčiny (viz mapa na obr. 79):

Nejmohutnější a krásný dub, zároveň nejsilnější v Jihočeském kraji, se tyčí jako solitéra s mohutnou hustou korunou (obr. 83) vprostřed louky na pravém břehu Nežárky 1,3 km západně od Jemčiny (49,09591°N, 14,83593°E). Je chráněný jako památný strom pod názvem „Dub u Nežárky“, kód ÚSOP 102989. Strom je srostlým dvojkmenem, kmeny se dělí přibližně ve výšce 3 m. V zemi je

Obr. 77 – Hatín, dub ve svahu terasy Nežárky jv. od Zadního Dvora, obvod kmene 546 cm (foto J. Prach 2014).

Fig. 77 – Hatín, oak in the Nežárka River terrace slope south-east of Zadní Dvůr settlement, girth 546 cm (photo by J. Prach 2014).

Obr. 78 – Hatín, lípa na svahu terasy Nežárky jv. od Zadního Dvora, obvod kmene 436 cm, v pozadí dub o obvodu 546 cm (foto J. Prach 2014).

Fig. 78 – Hatín, lime in the Nežárka River terrace slope south-east of Zadní Dvůr settlement, girth 436 cm, in the background oak tree with girth 546 cm (photo by J. Prach 2014).

strom ukotven mohutnými kořenovými náběhy, výše jsou na kmeni četné boule. Jeho kmen patrně stále přirůstá, J. Hlásek roku 1982 (Kolektiv 1977–1989) zjistil obvod 820 cm, v roce 2004 naměřil 848 cm a v roce 2014 867 cm. Strom je pěkným příkladem toho, jak se podařilo dub ještě v 90. letech rostoucí v poli, poškozovaný orbou až ke kmeni a silně prosychající velmi pozvednout vymezením a dodržováním ochranného pásma stromu a pečlivým opakovaným ošetřováním stromu. Dnes je v dostatečné vzdálenosti okolo stromu nízký, estetický dojem co nejméně rušící dřevěný plot a ke stromu je loukou vyšlapaná cesta od četných návštěvníků. Kořenové náběhy jsou proti poškození při sekání trávy chráněny vedle stromu položenými kameny. Strom se podařilo pod názvem „Veledub“ zpopularizovat. Je zjevně hodně navštěvován a četné jeho fotografie lze nalézt mnohde na internetu. Literatura: např. Hlásek 1982 (in Kolektiv 1977–1989), Hrušková & Turek (2003).

U Nežárky, v okraji louky jv. od výše popsaného největšího dubu, 850 m jz. od silničního mostu u Jemčiny je řada dalších, i když menších a prosychajících dubů (obr. 84, měření a popis leden 2008). Jižní z řady, u břehu slepého ramene (49,09445°N, 14,83607°E) je už jen zbytkem rozlámaného kmene (obvod odhadem 4–4,3 m). Severněji v řadě (49,09469°N, 14,83643°E) roste zdravý dub s mírně zploštělým kmenem (o = 477 cm, 120–180 trochu šikmo) s boulemi a kulatou korunou. Další dub, severněji v řadě (49,09487°N, 14,83670°E), je skoro suchý, s opadávající kůrou, jen s několika malými větvemi živými. Kmen (o = 525 cm, 100–140 mírně šikmo) s boulemi a jízvou po blesku je porostlý dřevokaznými houbami. Severní z řady dubů (49,09495°N, 14,83683°E) má dutý, rozpadající se kmen plný hniloby, částečně bez kůry (o = 473 cm, 130–150, nadhodnoceno částečným rozvalením kmene). Několik větví ještě žije a obráží, i když mají suché konce. Dále

na sv., trochu mimo řadu, roste v louce blíže Nežárce (49,09491°N, 14,83728°E) další dub s olámanými kosterními větvemi a nepravidelnou korunou (o = 468 cm, 130).

Na pravém břehu Nežárky, u cesty a u chaty při sv. rohu louky, kde je největší dub (49,09654°N, 14,83838°E) se tyčí, vrostlý do břehu, dub s mohutným průběžným kmenem (o = 629 cm, výška stromu 24 m, březen 2004) z poloviny suchým a bez kůry (pravděpodobně od blesku), ale z druhé poloviny vitálním, se zavalenými okraji živé části (obr. 85). Ze směru od řeky má odhalené kořenové náběhy a k nim přirostlé malé lípy. Kmen má uvnitř dutý, ztrouchnivělý, s mnoha otvory a jizvami. Korunu má poloviční – žije jen jz. část. Zajímavé je, že ač je dub 35 let udáváný jako dutý, vyhníl torzo (a tudíž nenavrhaný k vyhlášení za památný), tak stále žije a patrně se téměř nemění. Literatura: Hlásek 1982 (in Kolektiv 1977–1989), kontrola únor 2014.

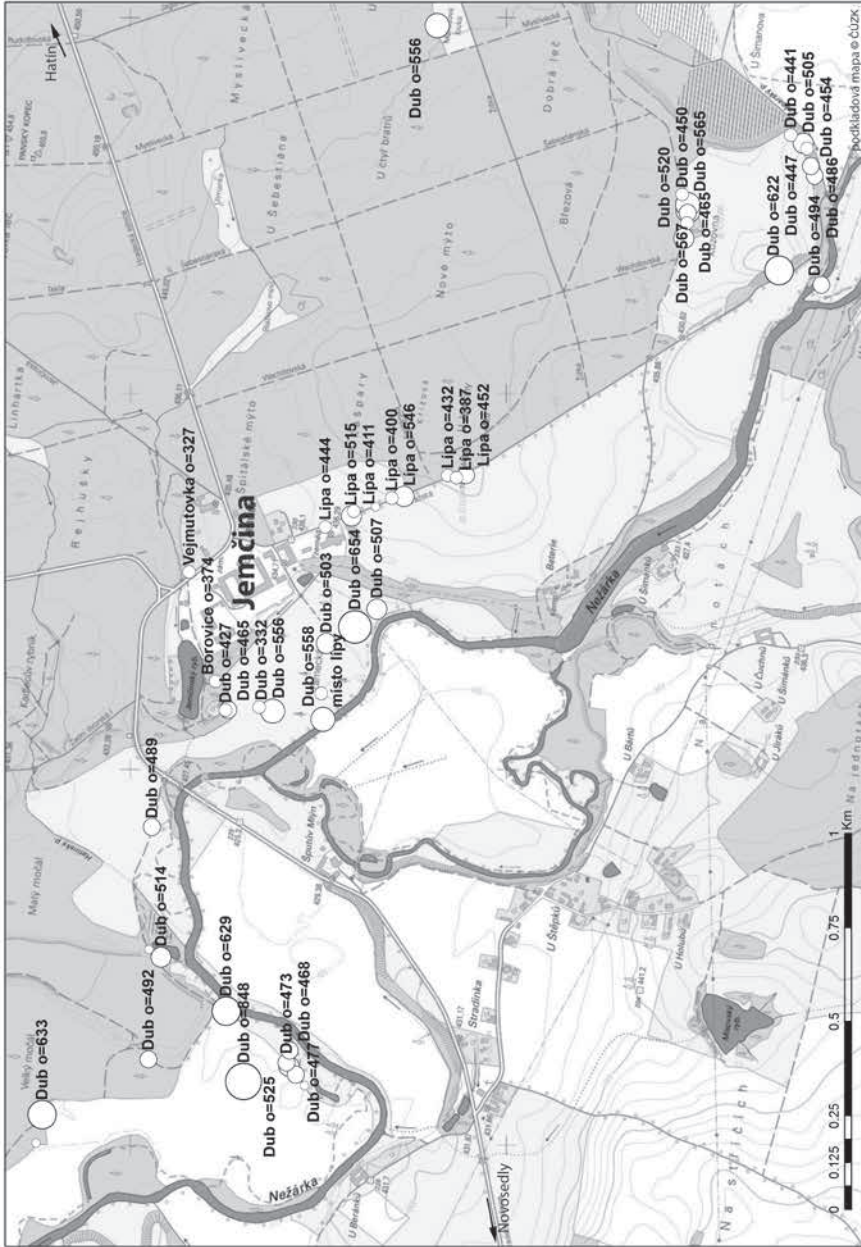
Na terase Nežárky, 450 m záp. od mostu u Jemčiny roste u cesty (49,09825°N, 14,84003°E) dub s vysokým kmenem s boulemi (obr. 86) a částečně bez kůry (o = 514 cm, 100–200, září 2006). Odspodu po svahu má až deskovité kořenové náběhy. V kmeni je dutina otevřená ve výšce 1,5–4 m k sv., vyplněná vyzdívkou, ale vyhnívá okolo vyzdění. Na povrchu pravděpodobně cementové výplně jsou připevněné kousky kůry. Celý už dávný a podle současných znalostí nevhodný konzervační pokus tak vypadá přirozeně a vyzdění není na první pohled vidět. Strom se v 7 m dvojí do vysoko nasazené jednostranné koruny (září 2006, kontrola únor 2014). Nedaleko je ve svahu terasy ještě další menší a nízko větvený dub, podrobněji nedokumentovaný a zbytky dalších dřívě padlých, patrně méně mohutných dubů.

U cesty od mostu u Jemčiny na západ, v okraji cesty u louky (49,09887°N, 14,84468°E) roste dub s velkou jizvou na kmeni po vylomení části koruny (obr. 87, o = 489 cm, 130, měřil J. Michálek, leden 2004), kontrola únor 2014.

Přes silnici proti zámku Jemčina se dnes v okraji lesa záp. od stavení (49,09879°N, 14,85408°E) tyčí torzo mohutné borovice vejmutovky (obr. 88). Z bizarního ohořelého kmene (o = 327 cm, 130–150, 2009) odbočuje ve výšce 2 m k západu silná hákovitá větev, zbylý kmen je asi 10 m vysoký, silný, s mnoha jizvami a pahýly po větvích. V únoru roku 2009 byla ještě na stromě poslední malá živá větev, v říjnu 2010 už zůstalo jen mrtvé torzo stromu.

Hodnotná skupina mnoha starých a solitérních stromů se nachází v louce pod zámkem Jemčina. Nejsilnější kmen zde měla lípa srdčitá nedaleko středu louky (49,09528°N, 14,85032°E, kód ÚSOP 102978). Šlo patrně o srostlický mnoha kmenů, které tvořily nízký zploštělý kmen. Ten byl částečně vyplněn vyzdívkou a obrostlý výmladky (obr. 89). Od výšky asi 2,5 m tvořilo korunu několik dlouhých větví až kmenů, rostoucích kolmo vzhůru. Kmen měl v březnu 2004 v nejužším místě obvod 827 cm (110–140), výše ve 130 cm už 842 cm a strom byl vysoký 26 m. V roce 2005 začala lípa náhle schnout, ale nestihlo se přistoupit k zamýšleným stabilizačním opatřením a v létě 2006 se lípa rozpadla. Rozvalená lípa měla potenciál obrůsta a po případné citlivé úpravě vytvořit impozantní „soustromí“ jako např. v případě slavné lípy v Bzenci. Ale přestože se zákonná ochrana vztahovala i na podlý památný strom, došlo k nedorozumění mezi správcí pozemku a státní ochranou přírody a kmeny byly následně rozřezány, postupně odklizeny a po delší době byl i zrušen status památného stromu. Nicméně kořenové výmladky obřežující z místa původního stromu zde rostou stále (obr. 90). Literatura: Hlásek 1982 (in Kolektiv 1977–1989), Hrušková & Turek (2003).

Dalším výrazným, ale už zaniklým stromem z rozvolněné skupiny v louce, byl šikmý silný dub s vyzděnou dutinou, známý z kresby J. Turka (Hrušková & Turek 2003) a zachycený fotografiemi (Tiller 2004). U této bizarní působivé skulptury dubu s opadanou kůrou a dutým vyzděným kmenem zaznamenal J. Michálek v roce 1997 obvod 664 cm (obr. 91). V roce 2003 pravděpodobně ještě strom stál (dle leteckého snímku, www.mapy.cz), v roce 2004 už byl kmen padlý (49,09625°N, 14,84938°E). V těsném sousedství (49,09638°N, 14,84945°E) se tyčí mrtvý kmen dalšího dubu (o = 556 cm, 120–130, září 2005) s ořezanými větvemi. Literatura: Hlásek 1982 (in Kolektiv 1977–1989), kontrola únor 2014. Vedle severněji (49,09671°N, 14,84953°E), dřívě v trojici s předchozími duby zbyl menší, pravidelně rostoucí dub (o = 332 cm, 130, měřil J. Michálek, 1997).

Obr. 79 – Mapa okolí zámku Jemčina na k. ú. Hatín s vyznačením poloh popisovaných stromů.
Fig. 79 – Map of the Jemčina castle surroundings east of Hatín with marked localities of mentioned veteran trees.

Obr. 80 – Hatín, bývalý dub u okraje lesa mezi Zadním Dvorem a Jemčinou, zaniklý v roce 2004, obvod kmene 650 cm (foto J. Michálek 1999).

Fig. 80 – Hatín, former oak near the forest edge between Jemčina and Zadní Dvůr settlement, vanished in 2004, girth 650 cm (photo by J. Michálek 1999).

Obr. 81 – Hatín, chráněný dub v okraji lesa mezi Jemčinou a Zadním Dvorem, obvod kmene 633 cm (foto J. Prach 2008).

Fig. 81 – Hatín, protected oak in the forest edge between Jemčina and Zadní Dvůr settlement, girth 633 cm (photo by J. Prach 2008).

Obr. 82 – Hatín, suchý dub v lese severně od největšího dubu u Jemčiny, obvod kmene 492 cm (foto J. Prach 2008).

Fig. 82 – Hatín, dry oak in the forest north of the largest oak, girth 492 cm (photo by J. Prach 2008).

Obr. 83 – Hatín, památný strom „Dub u Nežárky“, nejmohutnější strom Třeboňska v louce na pravém břehu Nežárky západně od Jemčiny je působivá solitéra, obvod kmene 848 cm (foto J. Prach 2008).

Fig. 83 – Hatín, the largest tree of the Třeboňsko PLA, an impressive oak tree in meadow on the right bank of the Nežárka River 1.3 km west of Jemčina castle, girth 848 cm (photo by J. Prach 2008).

Obr. 84 – Hatín, řada dubů v okraji louky s největším dubem, při pravém břehu Nežárky rz. od Jemčiny, obvody kmenů: 477 cm (levý), 525 cm (téměř suchý uprostřed) a 473 cm (dub vpravo) (foto J. Prach 2008).

Fig. 84 – Hatín, oaks in meadow edge near the right bank of the Nežárka River southwest of Jemčina castle, girth 477 cm (on the left), 525 cm (almost dry oak in the middle) and 473 cm (oak on the right) (photo by J. Prach 2008).

Obr. 85 – Hatín, dub vrostlý v hraně břehu Nežárky západně od Jemčiny, u cesty a sv. rohu louky, kde je největší dub, obvod kmene 629 cm (foto J. Prach 2014).

Fig. 85 – Hatín, oak on the right bank of the Nežárka River west of Jemčina castle, near the path and northeastern edge of the meadow where the largest oak grows, girth 629 cm (photo by J. Prach 2014).

Obr. 86 – Hatín Dub na terase Nežárky záp. od mostu u Jemčiny, obvod kmene 514 cm (foto J. Prach 2014).

Fig. 86 – Hatín, oak on the Nežárka River terrace west of bridge near Jemčina castle, girth 514 cm (photo by J. Prach 2014).

Obr. 87 – Hatín, dub u cesty vedoucí od mostu u Jemčiny na západ, obvod kmene 489 cm (foto J. Prach 2014).

Fig. 87 – Hatín, oak near path west of the bridge near Jemčina castle, girth 489 cm (photo by J. Prach 2014).

Obr. 88 – Hatín, Jemčina, dnes odumřelá borovice vejmutovka u silnice naproti zámku, obvod kmene 327 cm (foto J. Prach 2009).

Fig. 88 – Hatín, now dry White pine (*Pinus strobus*) opposite the Jemčina castle, girth 327 cm (photo by J. Prach 2009).

V přilehlém lese, ve svahu pod stavením na terase (49,09743°N, 14,84930°E) je torzo dubu – polovina dutého kmene s několika zbylými větvemi (původní obvod 465 cm, 120–200, měřil J. Michálek, 1997), popis únor 2014. U stavení v lese nad loukou (49,09749°N, 14,84927°E) roste dub s průběžným válcovým kmenem a vysoko nasazenou malou kulatou korunou, tyčící se nad přilehlým stavením (o = 427 cm, 130, měřil J. Michálek, 1997), popis únor 2014.

V okraji louky přímo na pravém břehu Nežárky (49,09516°N, 14,84939°E) roste dub s dutým kmenem, dvojícím se asi ve výšce 2,3 m (obr. 93, o = 558 cm, 130–140, září 2005). Literatura: Hlásek 1982 (in Kolektiv 1977–1989).

Další solitéry ve střední a východní části louky nebyly dokumentovány zatím příliš podrobně. K nejmohutnějším z rozvolněné skupiny patří dub přibližně uprostřed louky (49,09531°N, 14,85215°E, o = 503 cm, měřil J. Michálek, 1997) a zejména dub s vysokým dvojícím se projmutým kmenem (obr. 94) a řidší kulatou korunou (49,09468°N, 14,85289°E), který zjevně rychle přirůstá. V roce 2014 dosáhl obvodu 654 cm (130). Literatura: Hlásek 1982 (in Kolektiv 1977–1989). Na vých. konci louky (49,09422°N, 14,85363°E) je ještě jeden silný dub (o = 507 cm, měřil J. Michálek, 1997).

Dnes je největším zdejším unikátem borovice lesní, na první pohled nenápadně schovaná v náletovém porostu pod terasou u stoky u severního okraje louky se solitérními duby, 250 m záp. pod zámek Jemčinou (49,09782°N, 14,85025°E). Borovice má mohutný, vysoký, přímý a plnodřevný kmen (o = 374 cm, 130, únor 2014) a vysoko nasazenou malou korunu (obr. 92). Vypadá zdravě a má typický habitus lesní borovice. Patří k několika nejmohutnějším borovicím lesním v České republice, bohužel ale roste na soukromém pozemku vedeném jako les a není vůle k její ochraně formou vyhlášení za památný strom, i když by si to jistě zasloužovala. Jediný strom

Obr. 89 – Hatín, Jemčina, mnohokmenná nejmohutnější lípa Třeboňska v louce pod zámek se rozpadla roku 2006, obvod kmene 827 cm (foto J. Prach 2004).

Fig. 89 – *Hatín*, former monumental lime tree probably originated from multiple trunks in the meadow below Jemčina castle, girth 827 cm which fell down in 2006 (photo by J. Prach 2004).

Obr. 90 – Hatín, Jemčina, výmladky, kterými pokračuje v růstu v roce 2006 rozpadlá a odstraněná nejmohutnější lípa Třeboňska (foto J. Prach 2014).

Fig. 90 – *Hatín*, small new trunks, representing continuation of the lime tree fallen and removed in 2006 below Jemčina castle (photo by J. Prach 2014).

Obr. 91 – Hatín, Jemčina, dnes zaniklý vyzděný dub v louce pod zámkem (obvod 664 cm) vpravo a v pozadí dub, ze kterého zbyl pahýl kmene obvodu 556 cm (foto J. Michálek 1997).

Fig. 91 – Hatín, former monumental oak in meadow below Jemčina castle (girth 664 cm) on the right and remnants of oak with trunk girth 556 cm in the background (photo by J. Michálek 1997).

ze skupiny v louce pod Jemčinou chráněný jako památný strom je nevýrazný dub ($o = 474$ cm, 130, v roce 2004) při západním okraji louky, který však už leží na k. ú. Novosedly nad Nežárkou.

Přibližně 1,5 km vých. od zámku Jemčina, v polovině sev. okraje lesní louky zvané Makasova louka, na břehu strouhy ($49,09462^{\circ}\text{N}$, $14,87500^{\circ}\text{E}$) se tyčí mrtvé torzo dubu (obr. 96) s bází kmene zasypanou při čištění stoky a bizarním boulovatým dutým kmenem ($o = 556$ cm, 110–170, prosinec 2015). Na kmeni je hluboce rozpraskaná odlupující se kůra, už dříve částečně zarostlá puklina do dutiny a pahýly po kosterních větvích.

V kraji lesa 250 m jz. od hájovny Kašpary, při hranici s k. ú. Plavsko ($49,09054^{\circ}\text{N}$, $14,88778^{\circ}\text{E}$) se tyčí dvoukmenný dub ($o = 559$ cm, 130–140, prosinec 2010). Jeho kmene se dělí ve výšce 1,6 m (obr. 97) a strom má pravidelnou, vysoko nasazenou kulovitou korunu.

Obr. 92 – Hatín, Jemčina, mohutná borovice lesní u severního okraje louky pod zámek, obvod kmene 374 cm (foto J. Prach 2014).

Fig. 92 – *Hatín, monumental scots pine (Pinus sylvestris) below Jemčina castle, near the northern edge of the meadow with oaks, girth 374 cm (photo by J. Prach 2014).*

Obr. 93 – Hatín, Jemčina, dub na břehu Nežárky pod zámek, obvod kmene 558 cm (foto J. Prach 2014).

Fig. 93 – *Hatín, oak on the Nežárka River bank below Jemčina castle, girth 558 cm (photo by J. Prach 2014).*

Jako stromořadí je chráněná „Alej u Jemčiny“, kód ÚSOP 102973, u silničky vedoucí od zámku Jemčiny jv. směrem k Šimanovu (49,09364°N, 14,85803°E). Z dlouhé oboustranné aleje většinou slabších stromů je vybráno a chráněno oficiálně 9 lip. Tento stav stále platí, i když druhá největší lípa zanikla mezi lety 1999 a 2004. Ve směru od Jemčiny jsou to následující lípy: vpravo za plotem v zemědělském areálu stojí obrážející torzo (o = 444 cm). Lípa několik desítek metrů dále vpravo, u zemědělského areálu, s otvory do dutiny po vylomených spodních větvích (o = 515 cm). Vlevo lípa s obvodem kmene 411 cm. Následovala lípa vpravo zhruba uprostřed části aleje, která vede pastvinami. V roce 2004 už neexistovala, v roce 1999 zaznamenal J. Michálek mrtvý pahýl nekompletního kmene s obvodem 522 cm. Následuje vlevo lípa o obvodu 400 cm a vpravo, nedaleko před místem, kde se alej přimyká k lesu, dnes nejsilnější lípa (o = 546 cm, výška stromu 28,5 m), jejíž kmen se ve výšce 5 m trojí (obr. 95). Poslední tři chráněné lípy jsou až v místech, kde alej vede okrajem lesa. Vlevo stojí lípa o obvodu kmene 432 cm a vazbou instalovanou v koruně, vpravo menší dutá lípa (o = 387 cm). Nakonec vpravo lípa o obvodu kmene 452 cm (měření 2004, fotodokumentace leden 2008, zběžná kontrola únor 2009, podrobně všechny stromy dokumentovány nebyly).

V okraji lesa v lokalitě Kozovna, 1,5 km jv. od zámku Jemčina, 300 m sv. od asfaltky k Šimanovu roste řada dubů, z nichž šest je relativně mohutnějších (měření prosinec 2015), menší mezi nimi nebyly dokumentovány. Druhý dub v řadě od východu (49,08827°N, 14,87006°E) má kuželovitou bázi kmene (o = 450 cm, 130–170), vysoko nasazenou úzkou korunu a je zdravý (obr. 98). Pátý v řadě od východu (49,08811°N, 14,86972°E) má kuželovité kořenové náběhy, kmen (o = 565 cm, 100–120) dvojící se ve výšce 2,5 m a tvořící vysokou i relativně širokou korunu. Šestý dub v řadě od východu (49,08809°N, 14,86951°E) je zde nejmohutnější (o = 567 cm, 130–170), má bázi kmene z mechatých kořenových náběhů (obr. 99), silný kuželovitý kmen a vysokou korunu. Na kopečku dále v řadě západněji (49,08809°N, 14,86941°E) je dub

Obr. 94 – Hatín, Jemčina, rozvolněná skupina mohutných dubů v louce pod zámek, obvody kmenů okolo 5 m, největší až 654 cm (v popředí) (foto J. Prach 2014).

Fig. 94 – Hatín, group of oaks in meadow below the Jemčina castle, girth around 5 m, up to 654 cm (the oak in the foreground) (photo by J. Prach 2014).

Obr. 95 – Hatín, alej lip u Jemčiny podél silničky k Šimanovu, obvod kmene nejsilnější lípy 546 cm – na fotografii druhá lípa zleva (foto J. Prach 2015).

Fig. 95 – Hatín, lime tree alley near the road from Jemčina castle to Šimanov settlement, girth up to 546 cm – second lime from the left on the photo (photo by J. Prach 2015).

Obr. 96 – Hatín, dub u Makasovy louky vých. od zámku Jemčina, obvod kmene 556 cm (foto J. Prach 2015).

Fig. 96 – Hatín, oak near Makasova louka meadow east of Jemčina castle, girth 556 cm (photo by J. Prach 2015).

Obr. 97 – Hatín, dub u hájovny Kašpary při hranici s k. ú. Plavsko, obvod kmene 559 cm (foto J. Prach 2010).

Fig. 97 – Hatín, oak near Kašpary gamekeeper's house, girth 559 cm (photo by J. Prach 2010).

Obr. 98 – Hatín, duby v okraji lesa u Kozovny mezi Jemčinou a Šimanovem, druhý v řadě od východu, obvod kmene 450 cm (foto J. Prach 2015).

Fig. 98 – Hatín, oak in the forest edge in locality of Kozovna between Jemčina castle and Šimanov settlement, girth 450 cm (photo by J. Prach 2015).

Obr. 99 – Hatín, nejsilnější z dubů v okraji lesa v lokalitě Kozovna mezi Jemčinou a Šimanovem, obvod kmene 567 cm (foto J. Prach 2015).

Fig. 99 – Hatín, oak in the forest edge in locality of Kozovna between Jemčina castle and Šimanov settlement, girth 567 cm (photo by J. Prach 2015).

Obr. 100 – Hatín, dub ve svahu terasy mezi Jemčinou a Šimanovem, 70 m vých. od silničky, obvod kmene 486 cm (foto M. Prach 2011).

Fig. 100 – Hatín, oak in the slope of the river terrace east of the road between Jemčina castle and Šimanov settlement, girth 486 cm (photo by M. Prach 2011).

Obr. 101 – Hatín, mohutný dutý dub nad silničkou z Šimanova na Jemčinu, obvod kmene 622 cm (foto J. Prach 2009).
Fig. 101 – Hatín, oak above the road between Jemčina castle and Šimanov settlement, girth 622 cm (photo by J. Prach 2009).

s velkými kořenovými náběhy ($\sigma = 465$ cm, 130–180) a spodní polovinou koruny tvořenou jen pahýly. Od asi 10 m se dělí na dva terminály. Západoji ($49,08808^\circ\text{N}$, $14,86904^\circ\text{E}$) je ještě menší, podrobněji nedokumentovaný dub ($\sigma = 407$ cm, 130) a řadu uzavírá ($49,08810^\circ\text{N}$, $14,86848^\circ\text{E}$) dub s kořenovými náběhy porostlými mechem ($\sigma = 520$ cm, 130–150), ze severu vyhnívající a s odlomenou severní půlkou koruny.

Při jv. okraji louky, ve svahu terasy 1,8 km jv. od Jemčiny roste řada dubů. První zhruba 70 m vých. od asfaltky Jemčina – Šimanov ($49,08519^\circ\text{N}$, $14,87136^\circ\text{E}$) má výrazné kořenové náběhy a jeho kmen ($\sigma = 486$ cm, 120–200) poznamenala jizva od blesku. Z někdejšího rozdvojení kmene zbyl suchý pahýl silné kosterní větve a pokračující kmen tvoří malou nepravidelnou korunu (obr. 100). Dále je v řadě ve svahu terasy (cca $49,08532^\circ\text{N}$, $14,87169^\circ\text{E}$) pravidelně rostlý zdravý dub (obr. 102), postupně větvený od 6 m ($\sigma = 454$ cm, 130 až asi 250). Další dub v řadě

Obr. 102 – Hatín, druhý z dubů ve svahu terasy východně od silničky mezi Jemčinou a Šimanovem, obvod kmene 454 cm (foto M. Prach 2011).

Fig. 102 – Hatín, second oak on the slope of the river terrace east of the road between Jemčina and Šimanov settlement, girth 454 cm (photo by M. Prach 2011).

Obr. 103 – Stráž nad Nežárkou, dub na pravém břehu Nežárky u mostu u Šimanova, obvod kmene 446 cm (foto J. Prach 2009).

Fig. 103 – Stráž nad Nežárkou, oak on the right bank of Nežárka River near bridge in Šimanov settlement, girth 446 cm (photo by J. Prach 2009).

Obr. 104 – Stráž nad Nežárkou, dub na levém břehu Nežárky nad soutokem s Novou řekou, obvod kmene 494 cm (foto M. Prach 2011).

Fig. 104 – Stráž nad Nežárkou, oak on the left bank of Nežárka River above the confluence with Nová řeka channel, girth 494 cm (photo by M. Prach 2011).

Obr. 105 – Plavsko, dub na svahu nad údolím Nežárky, obvod kmene 423 cm (foto J. Prach 2008).

Fig. 105 – Plavsko, oak on the slope near Nežárka River valley, girth 423 cm (photo by J. Prach 2008).

(cca 49,08546°N, 14,87231°E) je silně proschlý a dožívající, na kmeni je jizva od blesku a odchlupující se borka (o = 447 cm, 110–230). Následuje nejsilnější dub této řady (cca 49,08557°N, 14,87248°E), s dutým kmenem (o = 505 cm, 130–230), otevřeným k západu šterbinovitým, asi 30 cm širokým otvorem. Na kmeni jsou pahýly a boule a celý strom je značně proschlý. K patě kmene přiléhá vedle rostoucí lípa. U kmene posledního mohutnějšího dubu v řadě, nedaleko rohu louky, je dřevěný posed (cca 49,08589°N, 14,87272°E). Z jihu stromu je dutina (výklenek) asi po dřívějším vylomení druhého kmene, ale jinak strom působí zdravě (o = 441 cm, 130–140; obvody dubů při jv. okraji louky byly převzaty od M. Pracha, únor 2011).

Nad cestou z Jemčiny do Šimanova, ve svahu terasy 1,6 km jv. od zámku Jemčina, na úrovni soutoku Nežárky a Nové Řeky (49,08574°N, 14,86777°E) se tyčí nápadný, křivě rostlý a značně silný dub (obr. 101). Má podsaditý dutý kmen (o = 622 cm, 100–140, leden 2008), dole s otevřenou dutinou se zarůstajícími okraji a malou proschlou korunou tvořenou třemi mohutnými, nahoru směřujícími větvemi.

Plavsko

V horní části svahu údolí nad pravým břehem Nežárky pod Stráží nad Nežárkou, u červené turistické značky nedaleko nad Čertovým komínem, blízko chat č. 2 a 11 (49,07339°N, 14,89453°E) roste dub (o = 423 cm, 130–230, leden 2008) s mohutnými kořenovými náběhy, kmenem s boulemi a vysoko vytaženou nepravidelnou korunou (obr. 105).

Stráž nad Nežárkou

Na pravém břehu Nežárky pod jezem u Šimanova, u mostu přes Nežárku, mezi řekou a kanálem u sádek (49,08059°N, 14,88134°E) roste dub (o = 446 cm, 130) na jehož kmeni je připevňená cedule rybářského svazu (obr. 103).

Na levém břehu Nežárky 50 m nad jezem u Šimanova (49,07991°N, 14,88264°E) se tyčí suchý dub s opadávající kůrou (o = 493 cm, 120–140). Přímo u jezu u Šimanova (49,08027°N, 14,88216°E), na levém břehu Nežárky roste topol s velkou nepravidelnou korunou (o = 446 cm, 130–140). Níže po proudu, na levém břehu Nežárky 10 m pod mostem a silničkou na Šimanov (49,08037°N, 14,88113°E) roste dub s výraznými kořenovými náběhy, jehož kmen (o = 444 cm, 130–160) se ve výšce 6 m dvojí do velké, avšak proschlé nepravidelné koruny.

U soutoku Nežárky a Nové řeky, na levém břehu Nežárky zhruba 100 m od soutoku proti proudu (49,08469°N, 14,86745°E) roste dub s poškozeným a částečně dutým kmenem (o = 494 cm, 130–170), s velkou jizvou po vylomené kosterní větvi sahající od země do výšky 3 m (obr. 104; stromy v okolí Šimanova měřil M. Prach, únor 2011).

Diskuse

Výzkum přinesl údaje o 160 významných stromech takových parametrů, jaké bývají jinde na území České republiky chráněné jako památné stromy. Dosud je však ve zkoumané oblasti jen 24 stromů vyhlášených jako památný strom, a tak podchycených v evidenci ochrany přírody (www.drusop.nature.cz). Mezi tyto již od 80. let 20. století chráněné stromy je ale, zdá se, zařazen až na výjimky opravdu nejlepší, byť úzký výběr nejmohutnějších stromů s dobrou perspektivou jejich zachování do budoucna. Nejmohutnějším stromem v oblasti a zároveň nejsilnějším dubem jižních Čech je památný „Dub u Nežárky“, solitéra v louce 1,3 km západně od zámku Jemčina s obvodem kmene 8,5 m.

Duby jsou nejen nejmohutnějšími stromy v oblasti, ale i nejčastěji zastoupenými mezi stromy dorůstajícími velké mohutnosti kmene – tvoří tři čtvrtiny položek předkládaného soupisu. Nicméně pozornost zasluhují i jiné dřeviny. Významná byla nejmohutnější lípa v oblasti o obvodu 827 cm, která zanikla v roce 2006. Ostatní zaznamenané lípy jsou spíše průměrné, s obvodem kmene okolo 5 m, a tak mohutností zdejších lip Třeboňsko zaostává

např. za Pošumavím nebo Vysočinou. Mohutný javor klen v Hatíně o obvodu 573 cm také zanikl (v roce 2003), ale u obce rostou dva jiné silné solitérní kleny. Unikátní je mohutná, zdravá a vysoká borovice lesní o obvodu 374 cm pod zámkem Jemčinou, mohutností kmene ji v rámci České republiky patrně převyšuje jen borovice u obce Lom u Tachova. Mohutný smrk ztepilý u Karštejna obvodu 409 cm je už minulostí, jiný silný (tj. s obvodem alespoň 3,5–4 m) v oblasti zatím nebyl zaznamenán. Pozornost si zaslouží i pěstované dřeviny: byly zjištěny douglasky přesahující svým obvodem 4 m a unikátní morušovník bílý s téměř třímetrovým obvodem.

Největším unikátem oblasti je značná koncentrace mohutných starých dubů na omezeném prostoru, nesrovnatelná s jinými částmi jižních Čech (např. Gergel 2004) – nad 4,5 m obvodu kmene zde dosahuje stovka stromů, z toho 15 dubů má obvod kmene okolo 6 m a více. Dubů o obvodu kmene nad 6 m je zde více, než je mezi památnými duby v celém zbytku jižních Čech mimo Třeboňsko. Sedm dubů s obvodem kmene okolo 6 m je v oblasti zatím nechráněných (nevyhlášených jako památné), přestože jde u většiny z nich o prosperující jedince v relativně dobrém stavu. Co do množství starých dubů jsou z krajinných celků srovnatelné se severním Třeboňskem jen některé středočeské obory (Lánská obora, nebo Žehušická obora a okolí) a samozřejmě ještě bohatší oblast okolo Lednice a Pohanska na jižní Moravě (Miklín et al. 2017).

Zachování velkého množství starých stromů v krajině právě okolo Jemčiny zřejmě souvisí s cílenými parkovými úpravami zdejší krajiny koncem 18. století (Pavlátová & Ehrlich 2004, Šantrůčková 2014). Není náhodou, že také jiné oblasti s výskytem více starých stromů pohromadě jsou v okolí zámků spojených se šlechtickým rodem Černínů z Chudenic – např. Krásný Dvůr, Petrohrad, Chudenic (Šantrůčková 2014).

Prezentovaná data neumožňují přesné aktuální srovnání všech stromů mezi sebou, protože většina uvedených naměřených obvodů je dnes už 10–12 let starých a není v časových možnostech autora všechny stromy přeměřit v jednu dobu. Proto je zde v diskusi jistá vágnost při přesném vypočítávání stromů v dané tloušťkové kategorii a není zde prezentován přesný žebříček podle obvodu kmene zdejších stromů na základě rozdílů v jednotkách centimetrů. Prezentované srovnání je na základě rozměrů uvedených v soupisu, tedy podle obvodů měřených v uvedený, ale ne vždy stejný rok. Zajímavá jsou zatím jen namátková zjištění, že za deset let dokumentace některé stromy na obvodu přirostly až o první desítky centimetrů.

Návrhy na vylepšení úřední ochrany starých stromů v oblasti

V celorepublikovém měřítku unikátní stromy, jakými jsou borovice lesní u Jemčiny nebo morušovník bílý v Záblatí, by jistě zasloužily vyhlášení za památný strom, zejména pro jejich ohrožení hospodářskou činností na příslušných soukromých pozemcích. V druhé řadě by bylo vhodné vyhlásit za památné stromy některé nejmohutnější z ostatních uvedených stromů. Konkrétně navrhuji zvážit ochranu následujících stromů: klenů u Hatína (mohly by se stát důstojným nástupcem zaniklého kleny i v místních pověstech), skupiny dubů pod zámkem Jemčinou, dubu u pravého břehu Lužnice jz. od Vlkova (na k. ú. Val u Veselí nad Lužnicí), skupiny čtyř nejsilnějších dubů na hrázi Záblatského rybníka, dubu v okraji lesa jižně od Cikaru nedaleko hájovny Vilémka, dubu u Ovčína – Holenského dvora, dubů na severním a na jižním konci hráze bývalého rybníka u dvora Metel. Případně by stály za zařazení mezi památné stromy další mohutné, ale už výrazněji duté a proschlé duby zdatelně přesahující obvod 6 m nad cestou z Jemčiny do Šimanova a dubu u rohu louky u pravého břehu Nežárky u cesty od Jemčiny k největšímu dubu, pokud to ještě umožní jejich aktuální zdravotní stav. Za úvahu by také stálo vyhlášení za památný strom v případě nějaké z nejmohutnějších douglasek, jako památky na historické parkové úpravy v této oblasti, případně nikoliv nejsilnější, ale velmi pravidelně rostlé a esteticky hodnotné lípy u hájovny Baldinka na k. ú. Drahov.

Perspektiva starých stromů v oblasti

Trendy vývoje stavu popsaných starých stromů bude možné objektivněji posoudit až s delším časovým odstupem. To je také ostatně jednou z motivací uveřejnění tohoto soupisu. Vzhledem k vesměs jen kusým historickým údajům nelze rychlost přirůstání a změny ve zdravotním stavu stromů zatím kvantitativně posoudit. Na exaktní a statisticky podložené zhodnocení vývoje zdravotního stavu stromů v jasně vymezených mohutnostních kategoriích a tím podložené predikce do budoucna si tedy musíme ještě počkat.

Mnohé z nejmohutnějších stromů jsou do větší nebo menší míry proschlé, což je vzhledem k jejich stáří obvyklé. Nicméně optimistické se zdá, že na Třeboňsku, na rozdíl od situace v mnohých jiných regionech, je poměrně hodně „stromů čekatelů“, dubů s obvodem kmene okolo 4 m. Lze tedy čekat, že s postupným přirozeným zánikem starých stromů budou přirůstat do rozměrů dnešních nejmohutnějších dalších. V případě Třeboňska tedy nesdílím obavy, že až nejmohutnější stromy v oblasti postupně zaniknou, nebudou další podobné, které by je nahradily. Tyto obavy jsou oprávněné v jiných regionech, kde zastoupení střední generace starých stromů zdaleka nedosahuje počtu zanikajících nejstarších (Miklín et al. 2017).

Obecně lze ve zkoumané oblasti vysledovat, že nejvíce odumírají staré stromy v důsledku toho, že byly potlačeny a zastíněny okolním porostem. V krajině, která byla dříve mnohem více udržovaná pastvou, vyrostly mnohé stromy do vzhledu solitér, s doširoka rozloženými kosterními větvemi. Po uzavření porostů došlo k odumírání a postupnému vylamování spodních pater větví, což vede k jejich nestabilitě kmenů a zániku, jak můžeme v popisované oblasti sledovat např. okolo Karštejna. Jako nejperspektivnější se v tomto kontextu jeví soustředit ochranné snahy na ty stromy, u kterých lze zajistit jejich udržení v pozici solitéry.

Navrhovaná opatření

V případě nejmohutnějších, nejvýznamnějších a vesměs už jako památné stromy chráněných jedinců je třeba pokračovat ve sledování jejich stavu a i nadále pravidelně, jako dosud, přistupovat k jejich ošetřování. Je třeba mít na zřeteli, že podobné zásahy je potřeba provádět postupně a odborně (Read 2000, Kolařík et al. 2003, Žďárský 2007). Jak upozornil arborista Bohdan Chadt, který provedl ošetření většiny zde uvedených nejmohutnějších památných stromů (Chadt 2007), je např. postupná obvodová redukce koruny práce rozplánovaná na dlouho dopředu, prováděná na etapy a vyžadující průběžné sledování daného stromu. Třeboňsko může být v tomto směru příkladem pro ošetřování stromů v ostatních regionech a nelze očekávat, že by ke kýženému výsledku stačily rychlé razantní akce typu drastické „ořezání“, jako se děje mnohde jinde. Tyto nedostatečné nebo přímo nevhodné zásahy bývají patrně důsledkem neznalosti, náhlé dostupnosti finančních prostředků nebo střídáním dodavatelů arboristických prací, kteří pak jsou bez znalosti individuálně rozvážené koncepce ošetřování toho kterého stromu. Opakovaně je třeba zajišťovat uvolňování prostoru v okolí stromů od náletových porostů (Read 2000). Dodržení výše popsaných postupů péče o stromy lze skloubit zájem na dlouhodobé existenci stromu i provozní bezpečnost často turisticky exponovaného místa. Neméně významná je ochrana „stromů čekatelů“ (Reš 1998), tedy menších, zatím nevyhlášených jako památné, ale relativně mohutných stromů, které tvoří většinu položek předkládaného soupisu. Jejich uvolněním ze zápoje často náletových dřevin v okolí a jejich alespoň elementárním přírodě blízkým ošetřením by bylo vhodné zajistit jejich prospívání do budoucna. Někde se tak již stalo a děje v rámci údržby větších liniových porostů, zejména na hrázích rybníků, jinde by i malý a tedy relativně levný zásah výrazně a dlouhodobě pomohl.

Specifickým případem jsou stromy v pastvinách. Pastva se jeví jako vhodná pro udržení starých stromů uvolněných, nezarostlých náletovými dřevinami, jako tomu bylo patrně minimálně několik posledních století. Současná stálá a intenzivní pastva ale způsobuje, že jsou stromy zvířaty silně poškozovány, někdy dochází k odření kůry při patě kmene. Toto bylo zjištěno u Zadního Dvora,

zejména v případě dubů západně a jihozápadně pod dvorem (rok 2014, od té doby nekontrolováno). Jejich poškození a případný zánik by byla velká škoda, protože mají potenciál nahradit mohutnější a chráněné, ale postupně odumírající stromy v sousedství. Je třeba zajistit i v případě menších a nikoli památných stromů jejich ochranu v souladu s předpisy o obecné ochraně dřevin. Vhodné by bylo alespoň dočasné oplocení těsného okolí báze kmene.

Pokud nepřevyšuje jiný obecný zájem, tak je vhodné vyvarovat se (nepovolovat) kácení mohutnějších a zejména krajinnotvorně hodnotných stromů a stromořadí, např., na hrázích rybníků, u cest nebo v okrajích lesů, byť stromy mají „jen“ třeba 3 m v obvodu kmene a nejsou mezi nejmohtnějšími uvedenými v tomto soupisu. Žádoucí jsou dosadby stromů prováděné s perspektivou jejich možného dorůstání do větších dimenzí v budoucnosti. Dosadbami jsou už doplňovány lokality, kde jsou stromy zásadní krajinnou dominantou (např. park pod Jemčinou a okolí Zadního Dvora). Dále by něco podobného bylo vhodné např. v aleji u silnice z Bošilce do Lhoty a obecně u menších cest v otevřené krajinně severozápadního Třebońska. Mnohé nejmohtnější stromy byly namnoženy a pro případné dosadby by měl být k dispozici sadební materiál geneticky odpovídající místním památným stromům (Tábor et al. 1998).

Odumřelé stromy je vhodné v co největší míře i nadále ponechat jako torza. Mimo frekventovaně navštěvovaná místa je lze nechat přirozeně se rozpadat, v exponovaných místech, kde je nutné zajistit provozní bezpečnost, pak přistoupit k citlivému snížení a stabilizaci, jak bylo příkladně zajištěno u buku u Velké Holné nebo u jednoho z odumřelých dubů u Zadního Dvora. Tímto způsobem bude zachován strom v jeho poslední fázi jako estetický prvek krajiny i jako životní prostředí pro entomofaunu, ornitofaunu, mykoflóru a další organismy co možná nejdéle do budoucna.

Poděkování

Děkuji Jaroslavu Michálkovi za inspiraci zabývat se starými stromy, metodické a mnohé další rady, některé mně scházející údaje a výrazné vylepšení textu. Martinu Prachovi děkuji za údaje a popisy k některým stromům a rady k textu. Václavu Bartuškoví a Václavě Fliegelové děkuji, že jsem mnohé zde prezentované údaje mohl pořídit v rámci někdejších příprav Průvodce po Památných stromech Třebońska. Oddělení Správy CHKO Třeboňsko a dalším pracovníkům AOPK ČR, zejm. Bohuslavu Kloubcoví a Petru Kuncemu, děkuji za ochotné zapůjčení archívních materiálů, Petrovi Lepšímu děkuji za mnohé opravy a vylepšení textu pro sborník JČM.

Literatura

- Albrecht J. et al. (2003): Českobudějovicko. – In: Mackovčín P. & Sedláček M. (eds), Chráněná území, sv. VIII., Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha.
- Ambrož J. (1926): Staré duby na Třeboňsku. – *Krása našeho domova* 18: 117–121.
- Anonymus (2003): Inventarizace lesů v České republice 2001–2004. Inventarizace lesů. Metodika venkovního sběru dat. Verze 6.0 – platnost od 1. 7. 2003. – Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, 136 p.
- Bartuška V., Fliegelová V., Kociánová A., Kociánová B. & Prach J. (2008): Staré a památné stromy Třebońska. – Veduta, České Budějovice.
- Frolík J. (nedat.): Význačné stromy v obvodu MNV Kard. Řečice – Ms. [Tři strany strojopisu, 41 stromů, bez autorizace, s rukou dopsanou poznámkou „Od Frolíka“; depon. in: archiv autora, dříve Správa CHKO Třeboňsko.]
- Gergel J., Šámal V., Albrecht J. & Němcová Z. (2004): Památné stromy na Českobudějovicku. – Odbor ochrany životního prostředí Magistrátu města České Budějovice, České Budějovice.
- Hrušková M. & Turek J. (2003): Památné stromy I. – Silva Regina, Praha.
- Chadt B. (2007): Třeboňské skvosty. – In: Černý Z. (ed.), *Strom pro život – život pro strom VI. / Věk stromů*, p. 48–56, Společnost pro zahradní a krajinnářskou tvorbu, Praha.
- Klíma P. (2011): Památné stromy Táborska. – Město Sezimovo Ústí v nakl. OSSIS Tábor, Tábor.

- Kolařík J., Hora D., Pešout P., Businský R., Burian S., Bulíř P., Jech D., Žďárský M., Smýkal F., Wágner P. & Reš B. (2003): Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl. Metodika ČSOP č. 5. – Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Vlašim, Podblanické ekocentrum ČSOP, Vlašim.
- Kolařík J., Janíková J., Krása A., Mikita T., Praus L., Romanský M., Šimek P., Štěrba P., Vojáčková B., Weberová Š. (2015): Standardy péče o přírodu a krajinu. Arboristické standardy. Hodnocení stavu stromů. SPPKA01001:2015. – Lesnická dřevařská fakulta, Mendelova univerzita v Brně a Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 62 p. [Koncept]
- Kolektiv (1977–1989): Soupis chráněných stromů, stromořadí a skupin stromů. – Ms., Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody [Přepis terénních měření do evidenčních karet; depon. in: Správa CHKO Třeboňsko (památné stromy), AOPK ČR České Budějovice (druhé paré karet památných stromů a nechráněné stromy z oblasti ONV Tábor) a archiv autora (nechráněné stromy CHKO Třeboňsko mimo ONV Tábor, toto dříve archiv Správy CHKO Třeboňsko).]
- Kyzlík P. (2006): Památné stromy. – In: Dudák, V. (ed.): Novohradské hory a podhůří. Příroda, historie, život, p. 265–272, Baset, Praha.
- Michálek J. (2007): O fotografování starých stromů. – In: Černý Z. (ed.), Strom pro život – život pro strom VI. / Věk stromů, p. 41–47, Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, Praha.
- Miklín J., Hauck D., Konvička O., & Čížek L. (2017): Veteran trees and saproxylic insects in the floodplains of Lower Morava and Dyje rivers, Czech Republic. – *Journal of Maps* 13(2): 291–299.
- Pavlátová M. & Ehrlich M. (eds) (2004): Zahrady a parky jižních Čech. – Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, o. s. a Nebe s. r. o., Praha.
- Prach J. (2006): Památné a jiné význačné stromy v CHKO Třeboňsko. – Ms. [Středoškolská odborná činnost 2005/2006, obor 08 – Ochrana a tvorba životního prostředí; depon. in: archiv autora a Správa CHKO Třeboňsko.]
- Read H. (2000): Veteran trees: a guide to good management. – Peterborough, English Nature.
- Reš B. (1998): Památné stromy. – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha.
- Šantrůčková M. (2014): Krajinářská tvorba Jana Rudolfa Černína: Vznik a vývoj parků v Krásném Dvoře, Jemčíně, Petrohradě a Chudenicích. – Karolinum, Praha.
- Tábor I., Reš B. & Součková M. (1988): Záchrana genofondu památných stromů v jihočeském a východočeském regionu. – *Acta Průhoniciána* 67: 1–84.
- Tiller J. (2004): *Euregio Silva Nortica*. – Vydáno vlastním nákladem, Jindřichův Hradec.
- Žďárský M. (2007): Řez starých stromů. – In: Černý Z. (ed.), Strom pro život – život pro strom VI. / Věk stromů, p. 30–32, Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, Praha.

Elektronické zdroje

<http://drusop.nature.cz> [Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Ústřední seznam ochrany přírody.]

Došlo: 16. 3. 2017

Přijato: 24. 7. 2017